STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02661

ERD

Sholem Asch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ISBN:0-657-02661-1
Old Call No.,97-899 v.

שלום אַש.

ערד.

פערלאַג „פראָגרעס" ווארשא.

מאָנאַטליכע ביילאַגע
צו דער „אייראָפעאישע ליטעראַטור".

№ 4. פרייז 20 קאָפ'. 12 סענט.

62 ביכער א יאהר

50 ביכער אייראפעאישע
12 ביכער אריגינ. יודישע
בלויז **5** רובל מיט
פיר פארטא

פון אנפאנג יאנואר 1910 האט דער פערלאג „פראגרעס" אנגעפאנגען ארויס צוגעבען א וואכענטליכען זשורנאל אונטער'ן נאמען:

אייראפעאישע ליטעראטור.

דער ליטערארישער טהייל געפיהרט דורך
אברהם רייזען.

די „אייראפעאישע ליטעראטור" האט זיך געשטעלט דעם ציעל צו זיין א פערמיטלערין צווישען מערב-אייראפא און דעם יודישען לעזער, איבערצוטראגען אין דער יודישער ליטעראטור דאס בעסטע, שענסטע און ערהאבענסטע, וואס ס'האט געשאפען דער אייראפעאישער גייסט אין פערשידענע שפראכען. אין דער „אייראפעאישער ליטעראטור" וועט דער לעזער געפינען ענטפער אויף פילע פראגען, וואס זענען נאך פערלויפיג אין דער יודישער ליטעראטור ניט בעריהרט געווארען.

איבערטראגענדיג די בעסטע ווערק פון די רייכסטע ליטעראטורען אין יודיש, וועט אונזער ליטעראטור רייכער ווערען מיט נייע ווערטער, בילדער און נייע פארמען און דאן וועט אונזער אייגענע שפראך און ליטעראטור אומשטאנד זיין צו געבען גייסטיגע שפייז ניט נאר די ברייטע מאסען, נאר אויך דעם יודישען אינטעליגענט, וועלכער איז ביז יעצט געצוואונגען געווען זוכען איהר גייסטיגע נאהרונג אין פרעמדע שפראכען.

די „אייראפעאישע ליטעראטור" וועט אויף אזא'ן אופן צוציהען צו דער יודישער שפראך און ליטעראטור דעם יודישען אינטעליגענט און דאס וועט זיין איינע פון אונזערע גרעסטע געווינסען.

פאר דעם ערשטען יאהר **50 ביכער**, יעדע וואך **א בוך**, איז געוועהלט געווארען די פאלגענדע גרעסטע און בעליעבטסטע אייראפעאישע שריפטשטעלער, דיכטער און קריטיקער:

1) די סקאנדינאווישע ליטעראטור:

קנוט האמסון, סטרינדבערג, יאקובסען, הערמאן באנג, לאגארלעף און אנדערע.

2) די דייטשישע ליטעראטור:

הײנע, בערנע, ערנסט געארגי, האפמענסטאל, הײנריך און טאמאס מאן און פילע אנדערע.

3) די פראנצויזישע ליטעראטור:

באלזאק, פלאבער, מאפאסאן, פאל בורזשע, קאטול מענדעס, אנאטאל פראנס, א. מירבא, ט. פרעווא, קאמיל לעמאניע און אנד.

4) די ענגלישע ליטעראטור:

טשארלז דיקענס, אסקאר אואילד, עדגאר פאע, סינקלעס, ר. קיפלינג און אנדערע.

שלום אַש.

ערד.

פֿערלאַג „פּראָגרעס” וואַרשא.

מאָנאַטליכע ביילאַגע

צו דער „אייראָפּעאישע ליטעראַטור”.

ערד.

דאָס שטיק ערד פון וועלכען איך וויל ערצעהלען, איז געלעגען אויסגעצויגען אויף יענער זייט דאָמבראָווער גרויסע וועלידער ביים ברעג פון דער וויכסעל. די הויכע סאָסנעס וואָס זענען געשטאַנען ווי אַלטע גרויסע מלכים, מיט זייערע קרוינען אויף די קעפּ און האָבען מיט זייער הויך איבערגעשטיגען איינער די צווייטע אין ווייטען, ווייטען וואַלד אַריין, האָבען פון דער ערד דורך דורות אויסגעטרונקען איהר פעטקייט און פייכקייט און זי איבערגעלאָזט טרוקען און זאַמדיג ווי אַ סוחאָטניטשע אויסגעזויגענע ברוסט פון אַ דאַרער מוטער, און זי האָט זיך אויסגעצויגען מיט איהר טונקעלן טרוקענעם זאַמד־רוקען, הינטער דעם העלען לויכטענדען הימעל, וואָס האָט יעצט אין פריהלינג־צייט בעגאָסען אַלעס אַרום מיט לייכטענדע יונגע שטראַהלען. די יונגע שטראַהלען האָבען ערפילט דעם שטח מיט אַ לעבענס־לופט וואָס האָט געוועקט צו שאַפען, נור די לייכטענדע פול מיט קראַפט אָנגעטרונקענע שטראַהלען האָבען ווי יונגע חתנים־בחורים איבערגעלויכטען זיך איבער די ערד, און האָבען נישט געפונען קיין כלה צו דער חתונה. בחנם האָבען זיי געוועקט פון דער ערד, דאָס פערבלאָנדזשעט קערנדעל וואָס דער ווינד האָט עס אַהער געבּרענגט פון פעטע פעלדער, די ערד האָט קיין גרינס נישט אַרויסגעצויגען און האָט זיך שוין יאָ דאָ און דאָרט דורך דעם זאַמד גרינע קנאָספּען־שפּראָמצעכץ געוויזען, איז עס פריהצייטיג פון זאַמד און שטויב פערטריקענט און אויפגעגעסען געוואָרען. און דאָס גאַנצע שטיק לאַנד אויסגעצויגען אַרום

ברעג פון ווײַבסעל איז געווען ווי אַ אוננוצליכע שמאַטע, וואָס איז געוואָרען אַרויסגעוואָרפען פון דעם הויכען רוישענדען וואַלד, פערשעמט פון גאָט און לײַט.

זי האָט נישט צוריקגעגעבען דעם פויער, איהר בעל־בית, די מאָס ווייטצען וואָס ער האָט בעדאַרפט אַרויסנעמען פון איהר. זײַן אַרבייט און די קערענדליך וואָס ער האָט אין איהר אַרײַנגעלעגט, האָט ער זי בעשטימט פאַר דעם אָרעמען קאַרטאָפעל און פאַר'ן אָרעמען ברויט, וואָס זי האָט איהם אָבגעגעבען צוריק פאַר זײַן פראַצע מיט זעהר אַ קאַרגע האַנד. טאַקי דער שטרוי איז געווען קלײַן און שיטער, און די קערענדליך אַזוי מאָגער דאַר, אַז עס האָט נישט געלוינט זיי פון די פלעווע אַרויסצוהאַקען — נור דאָך איז עס געווען גאָט'ס ערד, און זי צו פערשעמען, איבערצולאָזען נישט בעאַרבייט — וואָלט געווען אַ זינד פאַר גאָט.

איז ער אָרעם געווען דער פויער פון דער ערד און האָט איבערגעטראָגען זײַן אָרעמקייט מיט אונטערטעניגקייט און געדולד. זײַנע קינדער ווי זײַנע פּיה האָבען זיך איהם נישט געהאָוועט, זיי זענען איהם געבוירען געוואָרען ווי די ערד, סוחאָטנישעס, אָדער זיי זענען פריה־צײַטיג געשטאָרבען. צי פאַר הונגער און דחקות, צי איבער די קללה. וואָס דאָס שטיק לאַנד, איז עפּעס איבער אַ פערבאָרגענע געהײמניספאָלע זינד געוואָרען פערשאָלטען, ווי די פויערים האָבען געגלויבט — נור אַפילו די וואָס זענען יאָ געבליבען בײַם לעבען, און ווי דאָרט זיך געקענט דורכשטופּען און דערוואַקסען, האָט די סוחאָטנישע ערד אויך נישט געקענט מפרנס זײַן און ערהאַלטען. דאָס פּיה ווי די מענשען האָטש זיי זענען קלײַן־וויקסיג געווען, האָבען זיי איהר געמוזט פערלאָזען אין דער יוגענד און פיהרען זייערע הענד אויף אַנדערע פעלדער, צו פרעמדע פעלקער, איבער די דײַטשע גרענעץ, אָדער אויף יענער זײַט ים, אין ווײַטען בראַזיליען.

און געהאַלטען האָט זיך נור אויף איהר די פון איהרע קינדער,

וועלכע האָבען נישט געקלעהרט — און נישט געוואוסט, אַז עס איז ערגעץ אַנדערש וואו דאָ אַנדערע ערד וועלכע בעצאָהלט בעסער און רייכער פאַר דער אַרבייט און ווייצען וואָס מען לעגט אַריין אין איהר, די פון איהרע קינדער, וועלכע זיי האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זענען בעשאַפען געוואָרען פאַר איהר, אָנגעוואַקסען אין איהר, און אַריבערטראָגען מיט איהר צוזאַמען איהר אָרעמקייט און טרוקענקייט.

האָבען זיי זיך געהאַלטען אָן איהר, און איהר צוריקגעגעבען די קראַפט און פראַצע, וואָס זיי האָבען גענומען פון איהר ביסעל בידנע חיונה, פון איהר לופט, פון איהרע אָרעמע פרוכטען, און נאָך די צייט פון זייערע יאָהרען זיך איינגעגראָבען אין איהר, און זייערע לייבער אויסגעמישט מיט איהר שטויב און זאַמד, און נישט איינמאָל האָט אַ פויער געפונען ביים אַקערן מיט'ן אייזען אין די ערד דעם שייטעל פון זיין עלטער זיידע, וואָס זיין קערפער איז שוין לאַנג געוואָרען אַ חלק פון די ערד.

* * *

אויף אַ שיידען-וועג אין אַ ווינקעל פון דעם שטיק לאַנד, איז געשטאַנען אַ אַלטער האַלב-איינגעזונקענער צלם. דער צלם מיט דעם כריסטוס וואָס איז געווען אויף איהם האָבען פערשפרייט זייערע אַלטע מיט מעך בעוואַקסענע הענד איבער די צוויי זייטען וועג און האָבען געזאָלט, אַזוי ווי מען האָט אויף זיי אָנגעשריבען, אָבהיטען די געגענד פון הונגער, פייער און מלחמה. דער צלם מיט דעם כריסטוס-בילד וואָס זיינע הענד און פיס זענען געווען צוגעשלאָגען צום קרייץ — זענען אַזוי אַלט געווען, אַזוי אָבגעלאָזען און מיט מעך בעוואַקסען, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זענען, אַזוי ווי דער אַלטער אויסגעלעכערטער און מיט דונער'ס דורכגעברענטער בוים, וואָס איז געשטאַנען הינטער זיי — זענען זיי אויך אַרויסגעוואַקסען פון

דער ערד, האבען אמאל געבליטה, צווייגען און בלעטער געהאט, נור פאר אלטקייט זענען זיי אזוי אויסגעדארט און טונקעל געווארען, און מיט מעך בעוואקסען און נייגען זיך צו דער ערד.

אויף יעדען מאי יום-טוב האבען די קינדער פון דארף דעם צלם מיט בלומלעך בעפוצט, ריכטיגע פעלד-בלומלעך, גאט'ס ארבייט וואס זיי האבען ערשט פון בוימער אין פעלד אבגעריסען און פאפירענע, זייערע הענד-ארבייט. נור די בלומלעך האבען זיך אויסגעמישט. מען האט נישט געוואוסט וועלכע עס זענען פעלד און וועלכע עס זענען פאפיער-בלומלעך, האבען ליכטלעך געברענט פאר די הייליגע מאמעס בילד וואס איז געווען אריינגעוואקסען אין בוים אריין, האבען דעם צלם מיט בוימעלעך וואלד-קשאקעס ארומגעזעצט, מיט זאמד אויסגעשיט און מיט א ווייסען טישטוך פאר דעם צלם אויסגעשטעלט, האבען ווי קינדער זייער גאט'ס שטיבעל, וואס איז געשטאנען אין מיטען וועג הינטערן פרייען הימעל אהן א דאך אהן א וואנד, אויסגעפוצט און אויסגעציערט, און דאס גויעס האבען זיך יעדען אויף דערנאכט אין גאנצען חודש מאי הינטער דעם קרייץ, צווישען די אריינגעשטעלטע בוימעלעך ארונטערגעקליבען און אלע ווי מענער און ווייבער ווי יונגלעך און מיידלעך, האבען פון די ביכער מיט די ליכט בעלויכטען הייליגע ליעדער אין די נאכט אריין געזונגען.

אין איינע פון אזעלכע מיי-נעכט האט זיך דאס גויעס פון דעם דארף צונויפגענומען מיט די ליכטער און די געבעט-ביכער אין די הענד ארום דעם קרייץ און האבען אבגעריכט זייער מיי-געבעט. די פויערים זענען זעהר בעטריבט געווען, עס איז שוין געווען אין שפעטען מאי, ווי אנדערש וואו האבען שוין געמוזט די פעלדער אין גאנצען בעקלייד זיין מיט גרינס, דער ווייץ און דער קארן האט שוין בעדארפט אין דער הויך צו שטעהן און דא נאכ'ן אקער'ן אזוי ווי דער ווינד האט אנגעטראגען דעם שטויב, בעהויכט

די ערד, אַזוי איז עס געווען איצט, טאַקי דאָ און דאָרט האָט זיך געגרינט קאָרן, די קאַרטאָפּעל האָבען בלעטלעך אַרויסגעגעבען, עס וואָלט אפשר, דאָס היי־יאָהר בעסער געווען ווי אַ נ׳אַנדערס מאָל, נור וואָס קומט אַרויס — קיין רעגען איז נישט דאָ. די ערד איז טרוקען, צוזאַמען געבאַקען פון די זון וואָס האָט שוין היי־יאָהר אין מיטען פריהלינג הייס געוואַרעמט, די ערד שפּאַלט זיך און דער שטויב לעגט זיך אויפ׳ן גרינס. דער גלח אין די קירכע פון נאָהנטען שטעדטיל האָט שוין אייניגע געבעט אָבגעריכט אויף רעגען, נור דער רעגען ווייַזט זיך נישט. יעדען פאַר־נאַכט קוקען די פויערים אויף די רויטאונטערגעהענדע זון וואָס לאָזט זיך אין טיעפען וואַלד אַרייַן, זובען צייַכען אויב עס וועט מאָרגען זייַן רעגען — געפינען אָבער קיינע נישט. די טעג זענען וואַרעם, די נעכט זענען שוואַרץ, מיט שטערען איז דער הימעל בעדעקט, און די זון געהט יעדען טאָג גליהענד אונטער, בערייַכט דעם גאַנצען וואַלד און די בוימער ביינען זייערע קעפּ צו די רויטאונטערגעהענדע זון. האָט דאָס גויעס דאָס מאָל זייער געבעט אָבגעריכט מיט צובראָכענע הערצער, און זייערע שטימען זענען געווען זעהר ריהרענד. אין די ווייַבערישע שטימען האָבען זיך טרעהרען געהערט, און די מענער־שטימען זענען געווען האַרט, רויה, נור דאָך האָט זיך אין זיי אַ קלאָגען געהערט. זיי האָבען זיך נישט געהאַלטען אין טאַקט, נישט מיטגעזונגען, נור האָבען געשריגען, רויה געשריגען די ווערטער אין די שטילע טונקעלע נאַכט אַרייַן, וואָס האָט אַרום־געהאָרכט אַרום דעם גאַנצען, גאַנצען שטח. דער וואַלד איז שוואַרץ געווען און זיך אייַנגעהילט, געטוליעט זיך צו זיך, יעדער בוים איז געשטאַנען פאַר זיך, ווי אַלייַן אין זייַן סוד בעהאַלטען און געמאַכט דעם אייַנדרוק ווי אַ שוואַך אונהילפיג קינד, וואָס מען האָט עס אַנידער געשטעלט און ווייסט נישט ווי צו דער מאַמען אַהיים צו געהן. נור די קעפּ אין דערהויך האָבען זיך אויסגעמישט, בעהאַלטען זיך אין

אײנעם און פערלױרען געוואָרען אין די שוואַרצע נאַכט. שטיל איז געוועזען אַרום, נור אַ שטיל טיעף גערויש האָט זיך געהערט אין טיעפען וואַלד — ווי דאָס וואָלט אויס־געזאָגט פון דעם טיעפען שרעקליכען געהײמניס וואָס טהוט זיך יעצט אין וואַלד אָב... דאָס שטילע גערויש האָט געוואָרפען אַ שרעק אויף די קינדער, וואָס דאָס גויעס האָט מיטגענומען צום צלם. די קינדער האָבען אַרום־געקניעט און זיך איינגעטוליעט צום צלם צו. צו ערשט האָט זיך געהערט זייערע קינדער־שטימען מיט־זינגען די ליעדער, דערנאָך, ווען די נאַכט איז שוואַרץ געוואָרען, דאָס ביסעל רויטליכקייט איז פערטרונקען, געוואָרען אין טיעפען וואַלד, און פון וואַלד האָט זיך דערהערט דאָס שטילע גערויש — זענען זיי שטיל געוואָרען, נור ענגער נאָך צוגעטוליעט זיך צום קרייץ צו... זייערע ליפען האָבען אין דער שטיל געברומט „טאַטע אונזער"... דאָס ליכט, וואָס האָט זיך געברענט אַרום קרייץ, און די עלטערענס שטימען וואָס האָבען יעצט שוין נישט מעהר געזונגען נור געשריגען, האַרץ־רייסענד געשריגען, קלאָגענדיג זיך, קלאָגענדיג זיך, האָט אויף זיי אַזאַ שרעק געוואָרפען, אַז זיי זענען איינגעשלאָפען, איינס צוגעטוליעט צום צווייטען, און מיט די הענד אַרומגענומען דעם האַלז פון קרייץ. די סוהאָטנישע ערד וואָס האָט זיך יעצט איינגעאָרעט, און איינגעאָרטשעט זיך אין די שוואַרצע נאַכט אַריין איז געלעגען אויסגעצויגען אַרום דעם שוואַרץ־געהילטען וואַלד, אַרום דעם טיעף אין סוף איינגעזונקענעם וואַסער און האָט זיך איינגעהאָרכט צו די געשרייען, און האָט זיך צוגעקוקט צו די ליכטלעך וועלכע לייכטען זיך פון קרייץ אַהער, און צו די שוואַרצע שאָטענס פון די פויערים וועלכע ליגען אַרום דעם קרייץ, איינגעהאָרכט און צוגעזעהן זיך אַלץ און געוואוסט אַז איבער איהר זענען די געוואַלדען, וואָס רייסען זיך אַזוי אין די נאַכט אַריין, און ווי אַ קאַפריזנע, שלעכטע מאַמע איז זי געלעגען, „איך וועל נישט בעסער ווערען".

נִישט ווײַט פון צלם, אָבגערוקט פון דִי קִינדער, אָבגערוקט פון דִי פויערִים, אִיז געלעגען אויף דער ערד אײַנגעגאָרעט אַ מִין בעשעפעניש וואָס האָט געמאַכט דעם אײַנדרוק אִין דִי נאַכט ווִי אַ משוגענער הונד, וואָס קוקט אויס אויף וועם אָנצופאַלען און בײַסען, אַזוי האָט דאָס בעשעפעניש אַרײַנגעגלאַנצט אִין דִי נאַכט אַרײַן, מִיט זײַנע צווײ שוואַרצע גלאַנצענדע אויגען, וואָס זענען געווען אונרוהִיג, געוואָרפען זִיך און געמיאוטשעט. עס האָט געבִילט, אונפערשטענדלִיכע געשרײַען האָט עס געשרִיגען, טהײַלמאָל מִיט געבײַזער ווִי אויף דִי קופע מענשען געבִילט, געוואָלט אָנפאַלען אויף זײ, טהײַלמאָל פאַר זִיך אַלײן געשרִיען, בעקלאָגענדִיג זִיך אויף עפעס... אָדער אײַנגעטוליעט דעם קאָפּ צו דער ערד, און פאַר דער ערד עפעס געקראָגט, געזאָגט, געוואָלט... טהײַלמאָל האָט עס זִיך פון אָרט דערהויבען, צוגעלאָפען אויף אַלע פִיער, צום קרײַץ צו, ווִי געוואָלט זִיך אויף וועם ׳וואַרפען, מיאוטשענדִיג עפעס, נור באַלד האָט עס זִיך ווײַטער אַנִידערגעלעגט פון דערווײַטען, געלעגט זִיך אויף אַלע פִיער, צוגעקוקט זִיך, דעם קאָפּ צו דער ערד צוגעבויגען און אָנגעהויבען צו קלאָגען מִיט אַזוי אַ אונמענשלִיך קול, אַז עס האָט דאָס האַרץ געשנִיטען... דִי פויערִים האָבען דאָס בעשעפעניש צוערשט נִישט בעמערקט, דערנאָך ווען דער אַלטער מאַרטשִין האָט בעמערקט פון דערווײַטענס זײַנע גלענצענדע אויגען, האָט ער אַ מִינוט אויפגעהערט צו זִינגען, אַרומבויגענדִיג דעם קאָפּ האָט ער געזאָגט צו אַנטאָן גראָבאָוו:

— אַנטאָניו, דײַן אונגלִיק דערנעהנט זִיך.

אַ מִינוט האָבען דאָס גויעס אויפגעהערט צו זִינגען, און געסטראַשעט פון דערווײַטען דאָס בעשעפעניש.

— אַ אַנטלויף, אַ דערווײַטער זִיך, דו אונגלִיק, און געצלמ׳ט זִיך אײַנצײַטִיג פאַרן הײַלִיגען בִילד: הײַלִיגע פרײַלײַן ערבאַרעם דִיך.

אַנטאָן האָט גענומען אַ זוימקע פון דער ערד, און פון דערווייטענס געשאָקעלט דערמיט צום בעשעפעניש:

— צו די סטאַדאָלע, צו די סטאַדאָלע, דו פּאָקראַקע. די אַנטיוכנע, האָט זיך דערווייל געצלמ'ט, און וויינענדיג אויפ'ן בעשעפעניש האָט זי זיך געבעטען פאַר'ן הייליגען בילד, מיט טרעהרען אין די אויגען:

— הייליגע פריילין, ערבאַרעם דיך, און טרייב פון איהם אַרויס דעם שלעכטען גייסט, און נעם איהם צו דיר אין הימעל אַריין; בעשיץ איהם אונטער דיינע לייכטענדע פליגעל, הייליגע, הייליגע פריילין כריסטוס הער!

דאָס בעשעפעניש איז אַליין געלעגען אויף איין אָרט, און צוגעהאָרכט זיך ווי דאָס גויעס שרייט אויף איהם. די קינדער האָבען זיך אויף איין מינוט אויפגעהאַפּט, דערזעהן די גלענצענדע אויגען, געשראָקען זיך, און נעהנטער זיך צוגעטוליעט צו די עלטערן.

— דאָס האָט דיך דער טייוועל אַהער געשיקט, אַז דו זאָלסט אונז אין אונזער בעטען שטערען — האָט אַ גוי זיך אָנגערופען פון דער חברה.

באַלד האָט זיך אַנטאָן גענעהנטערט צו דעם בעשעפעניש, יאָגענדיג איהם מיט די צווייג, און דאָס בעשעפעניש האָט זיך אויפגעהאַפּט, אַנטלאָפען און פערלוירען געוואָרען אין די טונקעלע נאַכט אַריין.

באַלד דאַרויף האָבען די פויערים זייער תפלה געענדיגט, איבערגעלאָזט דעם כריסטוס אויפ'ן צלם מיט דעם ליכטעל וואָס האָט געברענט פאַר איהם אין מיטען דער נאַכט און זענען זיך ווי שאָטען צוגאַנגען.

אַנטאָן מיט די אַנטאָניאַ זענען אַהיים געקומען אין זייער שטיבעל אַריין, האָבען געוואָרפען אַ בליק אויף די קוה מיט'ן קאַלב

וואָס זעֶנעֶן געֶשטאַנעֶן אין הויז און זײַעֶרעֶ פּיִסקעֶר אין שטיִבעֶל דורכ'ן לײַטעֶר'ל אַרײַנגעֶשטעֶקט. אַנטאָן איז אַרויסגעֶגאַנגעֶן די לאָדעֶן צומאַכעֶן, די אַנטאָנעֶ האָט פון אינעֶווײַניג דאָס אײַזעֶנדעֶל אַרײַנגעֶשטעֶקט, דאָס שטיִקעֶל קיִהן האָט זיִך אויפ'ן אויוועֶן געֶבּרעֶנט. אַנטאָן איז אַרײַנגעֶקומעֶן, און אָנגעֶהויבעֶן זיך אויסטהון, האָט די אַנטאָנעֶ געֶפרעֶגט דעֶם מאַן:

— עֶס ליִגט היִנטעֶר דעֶר שוועֶל?

— עֶס ליִגט — האָט אַנטאָן אָבגעֶענטפעֶרט.

די אַנטאָנעֶ האָט אַ שטיִק ברויט אָבגעֶשניטעֶן פון דעֶם שוואַרץ ראַזעֶוואַנעֶ לעֶמעֶל, אַ שפּאַלט פון די טהיִר אויפגעֶעֶפעֶנט, אין הויז אַרויסגעֶוואָרפעֶן.

— נאַ, האָסט דו, מײַן אונגליִק.

דאָס בעֶשעֶפעֶניִש וואָס איז היִנטעֶר די טהיִר געֶלעֶגעֶן, האָט דאָס שטיִק ברויט געֶחאַפּט. די אַנטאָניִע האָט דאָס קיִהנדעֶל פעֶרלאָשעֶן און זיִך אין בעֶט צום מאַן געֶלעֶגט שלאָפעֶן.

דאָס בעֶשעֶפעֶניִש, וואָס איז יעֶצט געֶלעֶגעֶן אויף די שוועֶל פון הויז פון אַנטאָנס חאַלופּעֶ אין וועֶלכעֶ עֶס האָט זיִך געֶפונעֶן זײַן קוה מיִט'ן קאַלב, און קריִשעֶנדיִג דאָס האַרטעֶ שטיִק ברויט האָט עֶס זיִך אײַנגעֶהיִלט אין די גרויסעֶ ויעֶסט וואָס האָט געֶטראָגעֶן און געֶבליִשטשעֶט מיִט די צוויי גרויסעֶ שוואַרצעֶ אויגעֶן — האָט געֶקעֶהרט צו אַנטאָניעֶן מיִט די אַנטאָניִכעֶ.

די סוחאָטניִטשעֶ עֶרד פלעֶגט פון צײַט צו צײַט אַרויסוואַרפעֶן פון זיִך ווילדעֶ מיני בעֶשעֶפעֶניִשעֶן, קאַליִקעֶס און אונגעֶוועֶהנליִכעֶ בעלי מומים, סײַ בײַ מעֶנשעֶן, סײַ בײַ פּיה, וואָס האָבעֶן געֶהאַט פעֶרשיִדעֶנעֶ מאָדנעֶ פאָרמעֶן. עֶס פלעֶגעֶן געֶבוירעֶן וועֶרעֶן טהײַלמאָל פון אַ קוה, קעֶלבעֶר מיִט געֶשטאַלטעֶן פון פעֶרשיִעֶדעֶנעֶ בהמות.

אדער פון די ערד פלעגען ארויסוואקסען פרוכטען, עהנליכע צו מענשליכע פארמען, קארטאפלען אין געשטאלט פון קליינע פערדלעך, קעלבער, ווי לאנגע אויסגעצויגענע טאפאלען, מענשליכע קינדער מיט הינדטישע פני'מער, אדער אין געשטאלט פון קעלבער, וואס פלעגען קריכען אויף אלע פיער, און פלעגען בילען ווי הינד, מיאוטשען ווי קעטץ, און האבען די איינגענשאפטען פון טהירען. דאס גויעס האט געגלויבט ביים געבוירען ווערען אזא מין בעשעפעניש אז דאס איז פון שטן, און דאס איז די גאנצע סיבה פון זייער ארעמקייט, טרוקענקייט און פערשידענע קרענק. דאס פיה אין די אונגליקליכע געשטאלטען פלעגען זיי באלד אונטערברענגען, אין וואסער פערטרינקען, אין די ערד איינגעגראבען, אדער טהיילמאל עס אין וואלד אריינפיהרען, און ביי א געוויסע צערעמאניע אין פייער עס פערברענען. די מענשליכע בעשעפענישען אין אזעלכע געשטאלטען, ווען עס פלעגט זיך טהיילמאל ווייזען, האבען זיי געלאזט אויסהונגערן ביז עס פלעגט אליין פון זיך שטארבען, דערנאך האבען זיי דאס ערגעץ וואו אין די ערד איינגעגראבען, וואו קיין מענשענס פיס טרעטען נישט.

די אנטאניע האט פאר א פאר יאהר צוריק געבוירען אזא מין בעשעפעניש, א קינד אין געשטאלט פון א הינדעל. עס איז געווען אין גאנצען מיט האר בעוואקסען, קליינע שווארצע אויגען וועלכע זענען טיעף אין פלייש געזעסען, לאנגע אראבגעהאנגענע אויערן, שטום איז עס געווען, און פלעגט ארויסלאזען פון זיך קולות עהנליך צו הינדטישע בילען. אין די ווינקלען פלעגט עס קריכען, ליגען אויף אלע פיער און קוקען ווילד און אונהיימליך ערגעץ וואו מיט די אויגען.

דאס גויעס האבען געגלויבט, אז דאס בעשעפעניש איז געקומען פון שטן. און אזוי לאנג ווי דאס לעבט איז עס נור דא שלעכט צו מאכען, אלע אונגליקען וואס פלעגען פאסירען אין דארף

האָט מעֶן עֶס אָנגעֶלעֶגט אױף דעֶם בעֶשעֶפעֶניִש. האָט מעֶן עֶס געֶטראָפעֶן אופ׳ן װעֶג האָט מעֶן דאָס אָנגעֶנומעֶן פאַר אַ שלעֶכטעֶן צײַכעֶן. אַז עֶס פלעֶגט זיִך װײַזעֶן בײַ אַ געֶבעֶט, איִז געֶװעֶן אַ צײַכעֶן דעֶר שׂטן האָט זיִך אַרײַנגעֶמיִשט. איִן דאָרף האָט מעֶן עֶס געֶװאָלט אונטעֶרברעֶנגעֶן, אױסהונגעֶרן, די עֶלטעֶרן האָבעֶן עֶס פון קלײנעֶרהײט אָן פון שטוב עֶרװײַטעֶרט, און עֶס פלעֶגט זיִך איִן דאָרף אַרומװאַלגעֶרן, נור װאָס דאָס גױעֶס האָבעֶן ניִשט געֶטהון דאָס בעֶשעֶפעֶניִש אונטעֶרצוברעֶנגעֶן, האָט עֶס זיִך דאָך עֶרהאַלטעֶן, איִן דאָרף אַרומגעֶלאָפעֶן, געֶפרעֶסעֶן אַלץ װאָס האָט געֶפונעֶן; דורך די אָפעֶנעֶ פעֶנסטעֶר, דורך די אָפעֶנעֶ טהיִרעֶן איִן די שטובעֶן זיִך אַרײַנגעֶחאַפּט, אַראָבגעֶשלעֶפּט אַלץ װאָס האָט געֶפונעֶן אױף די טיִשעֶן איִן די שיִסלעֶן, און דעֶרנעֶהרעֶן זיִך פון װאָס עֶס האָט געֶקעֶנט. אָבלאָװעֶס פלעֶגט מעֶן מאַכעֶן אױף דעֶם בעֶשעֶפעֶניִש, פעֶריאָגעֶן עֶס איִן װאַלד אַרײַן, נור עֶס האָט ניִשט געֶהאָלפעֶן קײן שום זאַך, אַזױ װי אױף להכעיס די גױם האָט דאָס דעֶר שׂטן געֶנומעֶן איִן זײַן שוטץ אַרײַן, בעֶשעֶרט עֶס יעֶדעֶן טאָג און טאָג זײַן ביִסעֶל ביִדנעֶ חיונה! פון װאָס עֶס האָט זיִך געֶדאַרפט צו דעֶרנעֶהרעֶן און דעֶרהאַלטעֶן זײַן אונגליִק לעֶבעֶן, צו שאָדעֶן די מעֶנשעֶן איִן דעֶם דאָרף, און צום שאַנד פון זײַן מוטעֶר, װאָס דעֶר שׂטן האָט זיִך דעֶרנעֶהנט צו איִהר, און פון זיִך אַזאַ בעֶשעֶפעֶניִש אַרויסגעֶגעֶבעֶן...

בײַ טאָג האָט עֶס זיִך איִן דאָרף אױפגעֶהאַלטעֶן, היִנטעֶר יעֶדעֶ טהיִר געֶשטאַטעֶװעֶט, אױף די קיִנדעֶר אָנגעֶפאַלעֶן, פעֶריאָגט זײ און דאָס ברױט זײ אַװעֶקגעֶנומעֶן. און קױם האָט עֶס עֶפּעֶס דעֶרחאַפּט פלעֶגט עֶס זיִך בעֶהאַלטעֶן היִנטעֶר אַ טרעֶפּ, היִנטעֶר אַ שטאַל און אױפפרעֶסעֶן דאָס װאָס עֶס האָט דעֶרטאַפּט. קױם אָבעֶר איִז די נאַכט צוגעֶפאַלעֶן, פלעֶגט עֶס פאַר געֶװױנהײַט אָנקומעֶן פאַרן טױעֶר פון זײַן מוטעֶר׳ס שטיִבעֶל, זיִך דרעֶהעֶן אַהיִן און דרעֶהעֶן זיִך אַהעֶר און װי אַ הונד, װאָס מעֶן לאָזט איִהם ניִשט איִן שטוב אַרײַן איִן

אַ רעגֶען, הָאט עֶס הִינטער דִי טהִיר גֶעבִּילט, גֶעמִיאוּטשֶעט, בִּז דֶער פָאטֶער פְלֶעגט אַרויסגֶעהן דֶעם לָאדֶען צוּמַאכֶען, הָאט עֶר עֶס אַרײַנגֶעלָאזט אִין הויז אַרײַן וואוּ דָאס קִיה אִיז גֶעשטַאנֶען. דִי מוּטֶער פְלֶעגט דַאן אַ שטִיק ברויט, אַ טֶעלֶער מִיט אִיבֶּערגֶעבְלִיבֶּען עֶסֶען הִינטֶער דִי טהִיר אַרויסשטֶעלֶען, און דִי טהִיר פֶערמַאכֶען נָאךְ זִיךְ.

דִי מוּטֶער וועֶלכֶע הָאט גֶעהַאט נָאךְ קִינדֶער, און הָאט בֶּעדַארפְט אִין אֵיינֶעם מִיט דִי קִיה, אִין אַקֶער זִיךְ אײַנשפַּאנֶען, און דִי צווײַ מָארגֶעס עֶרד, וואָס אִיהר מַאן הָאט גֶעהַאט, צוּ בֶּעאַרבּײַטֶען, הָאט נִישט קֵיין צײַט גֶעהַאט צוּ זָארגֶען, אָדֶער צוּ דֶענקֶען פוּן דֶעם בֶּעשֶעפֶענִיש. אַז זִי פְלֶעגט אִיהם זֶעהן, אָדֶער מֶען הָאט אִיהר עֶפֶּעס דֶערצֶעהלט פוּן אִיהם, פְלֶעגט זִי דִי הֶענד פֶערשפרײַטֶען פַאר דִי הֵיילִיגֶע מַארִיֶע, און בֶּעטֶען אַז גָאט זָאל זִיךְ אויף אִיהם מְרַחֵם זײַן, אַרויסטרײַבֶּען פוּן אִיהם דֶעם גײַסט און צוּנֶעהמֶען אִיהם צוּ זִיךְ. נוּר אִין דִי ווִינטֶערדִיגֶע נֶעכט, ווֶען דָאס בֶּעשֶעפֶענִיש אִיז גֶעלֶעגֶען אִין הויז, דֶער פְרָאסט אִיז אִין דרויסֶען גרויס גֶעווֶען, פְלֶעגט זִי אִין דֶער שטִיל בײַנַאכט זִיךְ אויפְהויבֶּען, ווֶען דֶער מַאן אִיז שוין גֶעשלָאפֶען, דִי טהִיר אויפֶעפֶענֶען און דָאס בֶּעשֶעפֶענִיש אִין שטוּב אַרײַנלָאזֶען, צוּווארפֶען אִיהם אַ לַאכמַאנֶע, אַז עֶר זָאל זִיךְ צוּדֶעקֶען, אַ שטִיק בּרויט צוּווארפֶען, אַז קֵיינֶער זֶעהט נִישט, אָדֶער אַ טֶעלֶער עֶסֶען. און ווֶען עֶס אִיז גֶעווֶען דֶער בּויךְ-טִיפוּס אִין דָארף, קלֵיינֶע קִינדֶער זֶענֶען פִיעֶל גֶעשטָארבֶּען, דִי גוֹיִם הָאבֶּען גֶעזָאגט אַז עֶס אִיז פוּן אִיהם, מֶעשִׂי-שטַן, און הָאבֶּען אִיהם דורכאויס גֶעוואָלט סַמ'ן, הָאבֶּען פַאר אִיהם אַ קוּכֶען אָבגֶעבַּאקֶען מִיט סַם און אִיהם אוּנטֶערגֶעווָארפֶען אַז עֶר זָאל עֶס אויפפרֶעסֶען, — אִיז זִי גֶעשטַאנֶען אַ גַאנצֶען טָאג, אַ גַאנצֶע נַאכט, דָאס בֶּעשֶעפֶענִיש מִיט אַ שטֶעקֶען אָבגֶעהִיט, און פוּן דֶעם אָרט וואוּ דֶער קוּכֶען אִיז גֶעלֶעגֶען אִיהם אַוועֶקגֶעיָאגט, בִּיז עֶס אִיז גֶעקוּמֶען דֶער דָארפ'ס-

סטראַזניִק, מיִט'ן סאָלטיִס, און האָבעֶן דעֶם קוּבעֶן צוגעֶנומעֶן, און דאָס בעֶשעֶפעֶניִש אויף אַ פּאָר טעֶג אין די וואָך אײַנגעֶשלאָסעֶן ביז דאָס גויעֶס האָט זיך בעֶרוּהיִגט...

דעֶר פאָטעֶר האָט אויך וועֶגעֶן דאָס בעֶשעֶפעֶניִש וועֶניִג געֶקלעֶהרט, האָט מיִט זײַן פעֶרדעֶל אַ גאַנצעֶן טאָג האָלץ געֶפיִהרט פון וואַלד צו די זעֶג; עֶר האָט געֶוואָלט עֶס זאָל שטאַרבעֶן, נור עֶס זאָל אַליין פון זיך שטאַרבעֶן. טויטעֶן עֶס, ווי די פויעֶריִם האָבעֶן געֶוואָלט, האָט עֶר ניִשט געֶקעֶנט איבעֶרטראָגעֶן, דאָך, ווען דאָס גויעֶס, בײַם טיִפוּס-קרעֶנק, האָבעֶן איהם סמ'ן געֶוואָלט, האָט עֶר זיך בעֶהאַלטעֶן אין וואַלד, ניִשט געֶוואָלט אַהיים געֶהן, און געֶשריִגעֶן, אַז עֶס איז איהם אַלץ איינס, נור ווען עֶר האָט זיך אָנגעֶשכּורט, מיִט די פויעֶריִם אין שעֶנק געֶקריִגט, און האָבעֶן איהם פאָרגעֶוואָרפעֶן מיִט'ן בעֶשעֶפעֶניִש: — „דײַן ווײַב איז מיִט'ן שטן געֶשלאָפעֶן! חאָוועֶסט אַ בעֶנקאַרט פון שטן אויף" — פלעֶגט עֶר אַהיים קומעֶן, דאָס ווײַב בײַ די האָר חאַפּעֶן, און שלאָגעֶן מיִט די פויסטעֶן אין קאָפּ אַרײַן:

— דו פעֶרשאָלטעֶנעֶ! טײַוואָליִם געֶוויִנסט דו, צום שאַנד פאַר די מעֶנשעֶן.

זי פלעֶגט זיך אַרויסרײַסעֶן פון איהם, בעֶהאַלטעֶן זיך בײַ אַ שכנ'טעֶ, דעֶר גוי איז אויף דעֶר עֶרד געֶפאַלעֶן, אויסגעֶשלאָפעֶן זיך, אויסגעֶניִכטעֶרט, דעֶרנאָך האָט עֶר ווידעֶר פעֶרגעֶסעֶן אין בעֶשעֶפעֶניִש.

צו מאָרגעֶנס אין דעֶר פריִה האָט זיך אַנטאָן אויפגעֶהויבעֶן, האָט פון הויז אַרויסגעֶפיִהרט זײַן פעֶרדעֶל, (דאָס בעֶשעֶפעֶניִש איז שוין ניִשט געֶוועֶן), אײַנגעֶשפּאַנט צום וואָגעֶן און ווי זײַן געֶוואָנהײַט געֶפאָהרעֶן אין וואַלד אַרײַן, פיִהרעֶן די אָבגעֶהאַקטעֶ בוימעֶר צו די

זעג. עס איז געוועזען א שעהנער פריה־מארגען, די יונגע זון האט געוואַרעמט דעם וואלד פון דעם קאלטען אבענד, און געטריקענט די בלעטלעך. דער פויער — ווי זיין זאק וואס ער האט געהאט אויף זיך — האט גאר נישט געקלעהרט, גאר נישט געוואוסט, נור געטהון זיין ארבייט. פלוצים, אזוי ווי ער איז טיעפער אריינגעפאהרען אין וואלד, האט ער דערזעהן איינִיגע גרויסע וועגען־הייזלעך פון א צירק־קאמעדיאנטען שטעהען אין מיטען וואלד, א פייער'ל ברענט זיך, א רויך געהט, און עס הערט זיך א קול פון האקען האלץ. אז ער איז נעהנטער צוגעקומען האט ער דערזעהן, ווי די שעפער־שקצים'לעך האבען נייגיריג ארומגערינגעלט איינס פון די הייזער־וועגעלעך, פון וועלכען עס האט דורך א קראטקע ארויסגעקוקט פערשידענע חיות: א לייב האט זיך געדרעהט ארויף און אראב אונרוהיג, מאלפעלעך האבען אין א קלאטקע אויף א לייטער'ל ארומגעשפרונגען און אמוזירט זיך מיט די שעפער־יונגלעך וועלכע האבען זיי שטיקער צוקער און עסענווארג צוגעווארפען. א מענש, אין א קארטאן אנגעטהון, מיט ארויפגערוקטע ארבעל און מיט פארב־אויסגעשטאכענע הענד און ארינגעלע אין אויער האט די חיות פלייש דערלאנגט דורך די קראטעס און צוגעווארפען זיי אזעלכע מאדנע ווילדע ווערטער, וואס נור די חיות האבען עס פערשטאנען. צוערשט האט דאס פויער'ל געוואלט דורכפאהרען, עס איז שוין שפעט, ער איז אבער נייגיריג געוועזען צו זעהן די חיות, האט ער אבגעשטעלט די פוהר, און א מינוט זיך אויך צוגעקוקט — צו די בעשעפענישען, געקוקט און געשוויגען און געטראכט זיך: „וואס פארע ווילדע בעשעפענישען דאס זענען!”

ער איז נייגיריג געוועזען צו וויסען פון וואס פאר א מין דאס איז — צו פרעגען האט ער נישט קיינעם געהאט, האט ער זיך נאך א פאר מינוט צוגעקוקט, נייגיריג, מיט א געוויסע שרעק, באלד אבער אינסטינקטיוו האט ער געגעבען א פיטש צום פערד'ל,

אַ שמיִטץ מיִט'ן בײַטשעל „וויאָ" — און איז ווײַטער געפאָהרען זײַן וועג .

— קריסטען ודאי ניִשט — האָט ער זיך געטראַכט .

— מיִט מאַלפּעס טרײַבט זיך דאָס אָרום , צום טײַוועל מוז דאָס דיִענען .

— און דאָס בלאָנדזשעט אַרום איבער די וועלט , דאָ אַהער געקומען זיך צו שלעפּען , מענשען שלעכטס צו טהון . . .

—וועט שוין וועם דאַרפען , אַ עולה אַרויסקומען , —טראַכט ער זיך ווײַטער — אַז דאָס ווײַזט זיך נור . בחנם ווײַזט זיך דאָס ניִשט .

— מען האָט עס געדאַרפט מיִט שטעקענס צו פערטרײַבען פון דאַנען ; שדים ווײַסען ווער דאָס איז — אַזוי קלעהרענדיג איז ער צוגעפאָהרען צו די גוים וועלכע האָבען שוין געוואַרט אויף איהם , דעם אָבגעהאַקטען בוים און דעם פערדעל אײַנצושפּאַנען — צום זעג צוצופיִהרען .

ער האָט זיי געוואָלט דערצעהלען וועגען די מענשען וואָס וועגען אין וואַלד — נור עפּעס ווי מורא'האָבענדיג , אַז מען זאָל איהם ניִשט זײַן „חרפה" פאַרוואַרפען האָט ער געוואַרט ביז די גוים וועלען דערפון אָנהויבען צו רעדען .

נאָך דעם מיִטאָג־עסען , ווען דאָס גויעס האָבען זיך אַניִדערגעזעצט הינטער די בוימער מיִט די טעפּ אין די רײַען , האָט דער אַלטער וואַיטעק זיך אָנגערופען :

— באַ ! דען דאָס איז פון שטן געשיקט — אונז . נור קאַליע צו מאַכען . — דען דאָס האָט ניִשט קיין רוהיגע נשמות , און אַזוי ווי דער ווינד וואַנדעלט עס פון לאַנד אין לאַנד , און וואו עס קומט טהוט עס שלעכטס די מענשען .

— און די מאלפעס מיינט איהר זענען ריכטיגע מאלפעס? — דערצעהלט א דריטער — אדער די מייזלעך וואס זיי האבען אין די קעסטלעך, עס איז דאך בעוואוסט אז דאס זענען אלין פערשאלטענע נשמות — וואס זיי נעמען אויף אויף זייער וועג, אדער וואס טשעפעט זיך צו און זיי פיהרען עס צום טייוועל אהין.

— פערטרייבען דארף מען דאס! מיט שטעקענס דארף מען דאס פערטרייבען פון דארף — האט זיך אנטאן אנגערופען.

— אלערערשטענס דארף מען דעם שטן וואס זיצט צווישען אונז פערטרייבען, האט איינער פון די מחנה געזאגט, מיינענדיג אנטאנס בעשעפעניש, וואס וואלגערט זיך אין דארף ארום.

א מינוט איז דאס גויעס שטיל-געשוויגען, נור דארט הינטער א בוים האט אין דער שטיל געקיכערט... אנטאן איז בלייך געווארען, האט געקלעהרט צו חאפען דעם דישעל פון זיין וואגען און צושלאגען, ער האט דאס דאך נישט געטהון, ער האט זיך געפוילט...

א מינוט איז דער שמועס אבגעהאקט געווארען, נור באלד איז ער פיעל ערנסטער געווארען, דען מאטשיק, דער עלטסטער פון די פויערים מיט א אבגעהאקטען פוס, האט זיך אנגערופען:

— מיר האבען איהם שוין לאנג געדארפט צו פערטרייבען פון דארף, אלדעס שלעכטס ברענגט ער אונז, און ווער ווייסט צי ער האט זיי נישט אויך דא אהער געבראכט, די קאמעדיאנטען, אויב נישט איבער זיינעטוועגען זענען זיי דא אהער געקומען.

— ווי ער האט אונז נעכטען אין מיטען געבעט באלמוטשעט! דאס שיקט איהם דער שטן אהער, דער שטן אהער.

— צו סמ'ן האט מען איהם געדארפט נור דענסטמאל, אויף

גאָר נישט צו קוקען — נור סמ'ן, — האָבען שוין אייניגע הויך געשריגען.

— ווער האָט דען אייך נישט געלאָזט — האָט איהר בעדאַרפט מיט אייגענע הענד — ווילט איהר, אַז די זינד זאָל דערנאָך אויף מיין האַלז ליגען — וויל איך נישט — האָט אַנטאָן זיך אָנגערופען.

די אַנטוואָרט פון פּאַטער האָט איינגעשטילט די פויערים, ווייבער געמאַכט זיי — האָבען זיי אויפגעהערט צו רעדען דערפון, און אַ גאַנצען טאָג, ביי דער אַרבייט שוין איין וואָרט נישט געלאָזט פאַלען דערפון.

ווען אַנטאָן איז פאַר נאַכט אַהיים געפאָהרען, האָט ער געוואָלט אויסמיידען די קאָמעדיאַנטען און פאָהרען דורך אַנ'אַנדערן וועג, זיך נישט בעגעגענען מיט'ן שטן פנים אל פנים, נור צוקומענדיג נאָהנט האָט ער דערהערט פון דאָרט, וואו די וועגען זענען געשטאַנען, אַ גרויס ברומען און אַ געשריי, און אַ גרויסע מענגע זענען דאָרט געשטאַנען. ער איז נייגיריג געווען צו זעהן, וואָס דאָרט איז אַזעלכעס — האָט ער אויסגעדרעהט און צוגעפאָהרען צו זיי — אַהין קומענדיג זענען איהם שוין אייניגע דאָרפס־יונגען פאָראויסגעלאָפען, מיט איינעם פון די קאָמעדיאַנטען מיט דעם רינגעלע אין אויער, און האָבען געשריגען, און געוויזען אויף איהם:

— אָט איז דער פּאַטער! אָט איז דער פּאַטער!

דער קאָמעדיאַנט, אַרויסנעמענדיג אַ פּאַפּיראָס און פעררויכערן זיך, האָט געזאָגט צו אַנטאָנען:

— לאָז אונז אָב, פּאַטער, דעם יונגעל. אין דאָרף וואַלגערט ער זיך אַרום, האָסט קיין נוצען פון איהם, סיי ווי סיי נישט — ווייזענדיג אויפ'ן יונגעל.

אַנטאָן האָט זיך ערשט יעצט אומגעקוקט און דערזעהן זיין בעשעפעניש, אָנגעטהון אין אַ קליידעל, ווי אַ צירק-הינדטעל — און מיט אַ קייטעל אויפ'ן האַלז האַלט איהם איינער פון זייערע לייט, און לערנט איהם שפּרינגען דורך אַ רייף, צום געלעכטער און פרייד פון די מענגע דאָרפס-יונגלעך און ווייבער, וואָס רינגלען אַרום דעם ספּעקטאַקעל.

— מיט אַנ'אמת, פּעטער'ל — קומט אָן אַ צווייטער פון זייערע לייט, אַ הויכער און אַ דיקער, מיט אַ גרויסען בויך און אַ גאָלדענע בראָנזולעט אויף דער האַנד, מיט אַ שפּיטצרוט אין דער האַנד און אַנ'אָדלער אויפ'ן אויפגעדעקטען האַרץ אויסגעמאָלט. — מיט אַנ'אמת, און געלד וועסט דו אויך קריגען — אויף צוויי מאָרגעס ערד. — וואו וואָנסט דו פּעטער'ל?

— און וואָס נאָך! דו טייוועל, און איך וועל דיר דאָ ווייזען. — הע, הע, דו טייוולישער בענקאַרט. — איז ער אַראָב פון די פוהר מיט די בייטש צום בעשעפעניש — וועלכעס האָט איהם דערזעהן מיט די בייטש אין האַנד — האָט זיך עס געגעבען אַ רייס אַרויס פון דעם קאָמעדיאַנט און מיט אַ ווילד בילען זיך געלאָזט אין טיפען וואַלד אַריין.

דער פויער האָט געגעבען אַ שמיץ דאָס פערדעל און בעגלייט מיט די געוואַלדען פון די שקצים איז ער אין דאָרף צוגעפאָהרען.

אַריין אין שטוב, איז ער מיט די פויסטען צו צום ווייב:

— היט דיר דיין בענקאַרט, היט דיר דיין טייוועל — דו טייוולישעס ווייב.

— אָ לאַ באָגאַ, אָ לאַ באָגאַ — האָט די גויע געשריגען.

די שקצים'לעך די קינדער זענען פונקט פון וואַלד אַנגעקומען מיט די קוה און קאַלב — האָבען דערזעהן ווי דער פאָטער

שלאָגט דער מוטער, האָבען זײַ אָנגעהויבען הויך צו וויינען, און צוגעפאַלען איהם צו די קניען.

— אָ יעזאָ, אָ יעזאָ, טאַטולקאַ, טאַטולקאָ, — און די פיס איהם געקושט.

— שווייגטס בענקאַרטעס, איך וועל אייך די קעפּ שפּאַלטען — האָט ער געשריגען.

די גויע האָט זיך פון איהם אַרויסגעריסען און צו אַ שכנ'טע אַנטלאָפען.

דער ערשטער כעס איבערגעגאַנגען — האָט ער זיך דערמאָהנט אַז דאָס פערדעל שטעהט נאָך איינגעשפּאַנט צום וואָגען — איז ער אַרויס, דאָס פערדעל אויסגעשפּאַנט, אין שטאַל געפיהרט, דעם וואָגען אין הויף געברענגט — איז ער הונגעריג געוואָרען, אין אויווען געזוכט, — האָט ער אַ שגצ'ל נאָך די מוטער געשיקט.

די מוטער איז געקומען, קאָלאַציע דערלאַנגט, צו די „מאַליטוואַ סײַ'אָווע” איז ער נישט געגאַנגען — האָט זיך נישט געוואָלט מיט'ם גוי'עס טרעפען נאָך די סצענע אין וואַלד, איז ער אין בעט געקראָכען שלאָפען.

דערנאָך ווען די מוטער איז אַרויס דעם לאָדען צו פערמאַכען, האָט זי שוין געטראָפען איהר „אומגליק” ליגענדיג הינטער די טהיר פון הויז און געבילדט ווי אַ הונד, אַז מען זאָל איהם אַרײַנלאָזען.

די נאַכט איז שוואַרץ און קאַלט געווען. עס האָט זיך געקליבען אויף רעגען, — פון דערווײַטענס האָט אָבגעשאַלט דאָס געזאַנג פון די פויערים בײַם צלם... דאָס „בעשעפעניש” איז געלעגען אין דעם הינדטישען קלייד, אײַנגענאָרעט דאָס פנים אין דער ערד,

געצִיטֶערט פַאר קֶעלט מִיט פִים און הֶענד, און גֶעבִילט, גֶעקראָגט זִיךְ, גֶעקלאָגט זִיךְ... האָט אַ גרויסֶער רחמנות די מוטֶער אַרומגֶענומֶען אויף אִיהר בֶעשֶעפֶענִיש... אַפשֶעטשֶע אִיז עֶר דאָךְ אִיהר בלוט — וואָס אִיז עֶר שולדִיג, אַז דֶער טײַוועֶל האָט זִיךְ אִין אִיהם בֶעזֶעצט — האָט זִי די האַנד אויסגֶעשטרֶעקט, אִיהם גֶעגלֶעט אִיבֶערן קאָפּ:

— דו מײַן אומגלִיק... דו מײַן ווֶעהטאָג! פַאר וואָס האָט דִיךְ גאָט אַזוי גֶעשטראָפט? פַאר וואָס? יֶעזוס לִיעבֶער, פרײַלײַן הײַלִיגֶע, עֶרבַארעֶם דִיךְ אִיבֶער אִיהם, עֶרבַארעֶם דִיךְ.

דאָס בֶעשֶעפֶענִיש האָט זִיךְ גֶעטוליעֶט צו אִיהר און גֶעלֶעקט ווי אַ הונד אִיהר האַנד... גֶעבִיסֶען אִיהר קלײד און מִיט׳ן פּנים עֶפּעֶס גֶעזוכט אִין אִיהר... צוטוליעֶנדִיג זִיךְ צו אִיהר עֶנגֶער... עֶנגֶער...

זִי האָט אִיהם, דורךְ די טהִיר, אִין דֶער שטִיל, אַז רֶעדמאָן זאָל נִישט זֶעהן, אַ טֶעלֶער אַרויסגֶעשטֶעלט, צוגֶעמאַכט די טהִיר נאָךְ זִיךְ, און פַאר׳ן הײַלִיגֶען בִּילד זִיךְ גֶעוואָרפֶען אִיהר נאַכט-גֶעבֶעט זאָגֶען:

— הײַלִיגֶע פרײַלײַן, עֶרבַארעֶם דִיךְ אִיבֶער אִיהם, נֶעם אִיהם צו דִיר אִין הִימֶעל אַרויף... הײַלִיגֶע פרײַלײַן, כרִיסטוס לִיעבֶער.

— קרִיךְ אִין בֶעט אַרײַן — אַלטֶע, האָט דֶער פויעֶר האַלב פון שלאָף גֶעזאָגט.

זִי האָט זִיךְ אויסגֶעטהון, אִין בֶעט גֶעקראָכֶען.

דֶער פויעֶר האָט אַ גאַנצֶע נאַכט נִישט גֶעקֶענט שלאָפֶען.

געוואָרפען זיך — געדרעהט, און יעדעס מאָל דאָס ווײַב געוועקט...

— דו שלאָפסט?

— איך שלאָף... און האָט זיך פערדרעהט אויף דער צווייטער זײַט.

ער האָט געקלערט, וועגען דעם וואָס דער דיקער האָט איהם אין וואַלד געזאָגט —

— געלד פאַר צוויי מאָרגעס ערד...

— איך וועל דאָך דעם טײַוועל קײַן קינד נישט פערקויפען, און ווי עס זאָל נישט דאָרט זײַן, פון מיר איז עס דאָך דאָס, — האָט זיך דער פויער געטראַכט און צו דער וואַנד אויסגעדרעהט שלאָפען.

געשלאָפען איז ער דאָך נישט. ער האָט די אויגען צוגעמאַכט, און עס האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט דאָס בילד אין וואַלד, ווי דער צירק־מענש האַלט דאָס בעשעפעניש אויף אַ קײַטעל אָנגעבונדען, און לערנט עס שפּרינגען דורך אַ רײַף, צושלאָגענדיג פון אונטען מיט די שפּיטצרוט וואָס ער האָט אין די האַנד.

— און פון שטן איז דאָס געשיקט — געוויס פון שטן, דאָס האָט ער זיך אַהער געבראַכט, דאָ אַהער — האָט ער זיך געטראַכט, ערמאַהנענדיג וואָס דאָס גײַעס האָבען געזאָגט אין וואַלד.

אײנציײַטיג אָבער ווי ער האָט זיך דאָס געטראַכט, איז איהם אײן מינוט פון קאָפּ נישט אַרויס, דאָס וואָס דער „דיקער" האָט איהם געזאָגט — און געלד פאַר צוויי מאָרגעס. — ער האָט אײן מינוט געגעבען אַ טראַכט, וועגען דאָס שטיק ערד וואָס ליעגט בײַ איהם אין שכנות אויפ'ן בערגעל, דאָרט קומט דער זאַמד נישט אַרויף — בעסער ווי זײַנע — נור מאַטשיק האָט דרײַ מאָר־

געס. צוויי וועט ער נישט פערקויפען — אין איינעם מיט זיינע פיער וואלט ער א זיעבען מארגעס געהאט, אריינגעחאפט אויך אין וואלד אריין.

— א, דו זינדיגער, דו זינדיגער — פערקויף נישט די נשמה — פערקויף נישט — ווייסט דאך עס איז פאר דעם טייוועל —

נור טראכטען מעג ער זיך.

האט ער זיך ארונטערגערוקט הינטער די לאבמאנע, בעהאלטען דעם קאפ אונטער די קאלדערע, אזוי ווי ער האט מורא געהאט פאר די שווארצע שטוב, אז עס זאל קיינער נישט הערען זיינע געדאנקען, און דארט זיך פארגעשטעלט דאס בילד אין גאנצען צו קויפען דעם בארג, א, אויף דריי וועט ער אויך געבען. דאס „אונגליק" וועלען זיי מיטנעמען מיט זיך, עס וועט שוין קיינער נישט האבען מעהר אויסצוזידלען, אזוי ווי היינט אין דארף — דאס „אונגליק" איז נישטא און ערד האסט דו נאך דערפאר, און אזוי ווי אזוי וואלט גלייבער געווען עס וואלט געשטארבען.

און ווי ער האט זיך דאס געטראכט. האבען אלץ די ליפען געקלאפט, אוי אוי מעשי־שטן, פריילין הייליגע, יעזוס ליעבער העלף מיר — זיי רחמנות'דיג — זיי רחמנות'דיג.

עס איז איהם הייס געווארען, ער האט פון זיך די קאלדערע אראבגעווארפען, דערזעהן פלוצלונג דאס לעמפעל וואס האט זיך געברענט פאר'ן הייליגען בילד — און א שטאך האט איהם געטהון אין הארצען.

— דו טראכסט דיר, — און גאט ווייסט אלעס, אוי דו זינדיגע נשמה — דער טייוועל נעמט דיך גוט אין די האנד אריין.

און דאך האט ער איינצייטיג, דאס ווייב געוועקט:

— אַלטע, אַלטע, הער נור.

— ע, וואָס לאָזט דו הײַנט ניִשט שלאָפען — ביִזט דו קראַנק? דער בויך טהוט דיִר וועה?

— מען וויִל דיִר דאָס „אונגליִק" אָבקויפען, אויף צוויי מאָרגעס ערד וויִלען זיי געבען.

געוואָלט האָט ער זאָגען, דער „טײַוועל" וויִל דיִר דאָס קיִנד אָבקויפען.

— ע, רעד ניִשט קיין נאַריִשקײַטען, לאָז שלאָפען.

— אַז זיי וויִלען — באָ זיי וויִלען — האָט דער גוי נאָך צוגעברומט.

שלאָפען האָט ער ניִשט געקענט, עס איִז איִהם הייס געווען — און דאָס ליִכטעל פאַר'ן הייליִגען ביִלד האָט איִהם עפּעס געשטערט, — האָט ער זיִך אָנגעטהון, דען פון שפּאַלט פון לאָדען האָט זיִך שוין געליִכטען.

— וואָס איִז דיִר דאָס הײַנט? — פאַר וואָס טהוסט דו דיִך אָן — פרעגט איִהם די אַלטע פון שלאָף אַרויס.

— עס דאַכט זיִך מיִר, אַז עס ריִהרט ווער דאָרט בײַ די בהמות.

— ע, דיִר דרעהט זיִך הײַנט איִן קאָפּ.

דער גוי האָט גאָר ניִשט אָבגעענטפערט.

נאָך אַ קליין שטיִלשווײַגען, האָט זיִך די פויערטע אָנגערופען, ווי זי וואָלט זיִך אָן עפּעס דערמאַהנט:

— וואָס האָסט דו דאָס פריִהער געזאָגט, אַז זיי וויִלען קויפען. וואָס וויִלען זיי קויפען?

— אָ, דאָס אונגליִק — דײַן בעֶשעֶפעֶניִש וויִלעֶן זיֵי קויפעֶן — וויִלעֶן זיֵי קויפעֶן, האָט דעֶר פויעֶר געֶזאָגט ביֵיז, ניִשט וויִסעֶנדיִג פאַר וואָס עֶר איִז ביֵיז...

— איִך וועֶל דיִר דאָ געֶבעֶן אַ קויפעֶן. איִך וועֶל באַלד לויפעֶן צום גלח, — דעֶם סטראַזניִק וועֶל איִך דעֶרצעֶהלעֶן.

— אַ שווײַג — וואָרעֶם שווײַג, איִך ביִן אַזאַ קריִסט וויִ יעֶדעֶר איינעֶר — און דוּ וועֶסט עֶפּעֶס רעֶדעֶן — וועֶל איִך דיִר דיִ צײֵהן אויסהאַקעֶן.

דיִ גויעֶ האָט שוֹין געֶשוויִגעֶן.

איִן אַ פּאָר מיִנוּט אַרום איִז דעֶר גוי אַזוי ביֵיז געֶוואָרעֶן אַז עֶר האָט געֶוואָלט נעֶמעֶן אַ האַק און איִהר דעֶם קאָפּ אָבהאַקעֶן, אַזאַ כּעַס האָט איִהם אַרומגעֶנוּמעֶן.

— טײַוואָלעֶם געֶוויִנסט דוּ, מיִט'ן טײַוועֶל שלאָפסט דוּ — אַ זאָל דיִר — און איִז אַרויס — צוהאַקעֶנדיִג דיִ טהיִר נאָך זיִך.

דיִ גויעֶ האָט דאָס פּנים איִן קיִשעֶן איינגעֶגראָבעֶן, און געֶחליִפּעֶט: פּאַני באָזשעֶ, פּאַני באָזשעֶ!

אויף דיִ שוועֶל איִן הויז האָט עֶר אָנגעֶטרעֶטעֶן אויף עֶפּעֶס ווייִכ'ס, פון וועֶלכעֶן עֶר איִז מיִט שרעֶק פליִנק צוריִקגעֶשפרונגעֶן. עֶס איִז געֶוועֶן דאָס בעֶשעֶפעֶניִש, איִן היִנדטיִשעֶן העֶמדעֶל, וועֶלכעֶס איינגעֶנאָרעֶט דעֶם קאָפּ איִן זיִך איִז געֶלעֶגעֶן און געֶשלאָפעֶן, עֶר האָט אויפגעֶעֶפעֶנט דיִ טהיִר פון הויז און בײַ דיִ שײַן פון עֶרשט איינגעֶבראָכעֶנעֶם טאָג, האָט עֶר בעֶטראַכט דאָס בעֶשעֶפעֶניִש.

דאָס האַרץ האָט איהם עֶפּעס געזאָגט, אַז ער זאָל צוגעהן נעהנטער, ער האָט נישט געוואָלט, איז אַרויס אויף דער גאַס, געטראַכט זיך, איך וועל אַליין געהן צום גלח.

איינשפּאַנענדיג דאָס פערדעל האָט ער געגעבען אַ וואָרף אַ בליק אויף מאַטשיקס נחלה וואָס ליעגט מיט איהם אין שכנות אויפ'ן בערגעל — אין פריהען מאָרגען־גרוי איז די ערד אויפ'ן בערגעל געווען גריִנער ווי אין די גאַנצער אומגעגענד — אַ ראָסע־וואָלקען איז איבער איהר געלעגען.

נישט צו קומען צו קיין פריבונג, איז ער געפאָהרען אין אַנ' אַנדערן וועג אין וואַלד אַריין כדי זיך נישט צו בעגעגענען מיט די „קאָמעדיאַנטען".

די אַנטאָניע האָט זיך אויפגעהויבען באַלה נאָכ'ן מאַנס אַרויסגעהן, אַרויס אין הויז, גענומען דאָס בעשעפעניש, צוגעפיהרט איהם צום שטרוי־בוידעם, איהם אַריינגעלאָזט און פערשלאָסען די טהיר נאָך איהם — פאַר די טהיר זיך געשטעלט, ווי עפּעס געוואָלט ווען אָבוואַרטען — בריִט געווען מלחמה צו האַלטען מיט דעם וואָס וועט קומען איהר דאָס בעשעפעניש אַוועקנעמען — האָט דעם שגץ אַ טעלער מיט אַ שטיק ברויט אַרויפגעטראָגען, איהם אַוועקגעשטעלט, בעהאַלטענערהייט, עס זאָל קיינער נישט בעמערקען ווי זי האָט דאָס בעשעפעניש בעהאַלטען, און ערשט דאַן ווען זי האָט דאָס שליסעלע פון שלאָס, הינטער וועלכען דער שגץ איז געווען בעוואָרנט, אויף איהר האַרץ געפיהלט, האָט זי זיך גענומען צו איהר טעגליכע אַרבייט.

אַ שכנ'טע איז אַריינגעקומען. האָט זיך אַ שופעל, דאָס ברויט אַרויסנעמען, געוואָלט באָרגען, און שוין ביי די טהיר האָט זי זיך אָנגערופען:

— אַ היִט אייער אונגליִק, היִט אִיהם גוט — דען נִישט־גוטע זענען געקומען נאָך אִיהם — מען הערט זיי פון וואַלד — האָט די גויע געזאָגט.

— אַ וואָס האָב איך אִיהם דאָרט צו היִטען. אַז גאָט וועט וועלען וועט ער זיין געהיִטען — זאָגט די אַנטאָניע טהוענדיג איהר אַרבייט, און פיִהלענדיג דאָס שליִסעלע אויפ'ן האַרץ.

— וואָרום דאָס זענען אַזעלכע מענשען — וואָס זענען פון טייוועל געשיִקט נאָך אִיהם, אַ סך האָבען זיי שוין מיִט זיך.

די אַנטאָניע האָט זיך גאָר ניִשט אָנגערופען נור פעסטער צוגעדריִקט דעם שליִסעל צו אִיהר ברוסט, ווי זי וואָלט איהר קיִנד בעהאַלטען.

אַז די גויע האָט געזעהן אַז יענע שווייגט — איז זי אַרומגעגאַנגען.

דערווייל האָט זיך איבערן דאָרף דער קלאַנג פערשפּרייט, אַז נִישט־גוטע זענען געקומען, געשיִקט פון טייוועל, צוצונעמען אַנטאָנ'ס בעשעפעניש. עס האָט אָנגעהויבען אַרום־צוגעהן איבערן דאָרף פערשיִעדענע לעגענדען און איין פויערטע האָט די צווייטע געשראָקען מיִט די ווילדעסטע זאַכען. מען האָט אָנגעהויבען צו דערצעהלען וועגען טייוועל־מעשים — וואָס זיי, די קאָמעדיאַנטען טהוען אין דאָרף, פאַרע מעשים מיִט די חיות און מאַלפּעס אַב. די פויערטעס האָבען זייערע קינדער בעהאַלטען, הונדערט מאָל אין טאָג זיך געצלמ'ט און נישט געלאָזט קיינעם פון זייעריגע געהן אין וואַלד אַריין — ווייזען זיך — אָדער זעהן זיך מיִט'ן שטן וואָס איז דאָרט.

און דערווייל האָט זיך עפּעס טאַקי איבערן דאָרף געוויזען

פֿעֶרשיִעדעֶנעֶ מיני קאַליִקעֶס, אַלטעֶ לײַט מיִט ליִרעֶס האָבעֶן דאָס דאָרף אַדורך געֶצויגעֶן, מכשפֿות האָבעֶן זיִך געֶזעֶהן, ווי זיי האָבעֶן דורך די פֿעֶנסטעֶר אַרײַנגעֶקוקט... אַזעֶלכעֶ גויעֶס, בליִנד אויף איין אויג, האָבעֶן זיִך איִן דאָרף געֶוויִזעֶן — האָבעֶן זיִך איִן די הײַזעֶר געֶפֿרעֶגט, „ווער עֶס האָט מײַז צו פֿעֶרטרײַבעֶן, — וואַנצעֶן אויסצוראָטעֶן — איִן דעֶם אַלעֶם האָבעֶן די גויעֶס געֶזעֶהן צײַכעֶנס פֿון שׂטן, אַז עֶר איִז געֶקומעֶן נאָך ס'זײַניִגעֶ.

— אַז עֶר איִז געֶקומעֶן דעֶרנאָך איִז פֿעֶרפֿאַלעֶן, מוז מעֶן עֶס דעֶם שׂטן אַרויסגעֶבעֶן, אַז ניִשט וועֶט עֶר דאָס גאַנצעֶ דאָרף מזיק'ן — האָבעֶן דאָס גויעֶס געֶזאָגט.

די אַנטאָניעֶ אָבעֶר האָט זיִך פֿאָרגעֶברייט מלחמה צו האַלטעֶן מיט'ן שׂטן מיִט אַלעֶ כּוחות. זי האָט אויף די טהיִר פֿון היי־בוידעֶם אַ צלם אויפֿגעֶקריִצט מיִט אַ שטיִקעֶל קרייט אַז דעֶר שׂטן זאָל קיין שליִטה ניִשט האָבעֶן, — אַליין האָט זי עֶפּעֶס געֶפֿיִהלט, אַז עֶס טהוט זיִך עֶפּעֶס אויפֿ'ן דאָרף... מעֶן ברייט זיִך אָן אויף איהר. דעֶן אַנ'אַנדעֶרעֶ שבת'טעֶ, איִז ווידעֶר אַרײַנגעֶקומעֶן, און האָט איהר געֶזאָגט:

— און איהר זעֶנט דאָ, — און איהר ווייסט ניִשט וואָס די פּויעֶריִם זאָגעֶן — און דאָ איִז דאָך דעֶר טײַוועֶל געֶקומעֶן נאָך דײַן אומגליִק.

די גויעֶ האָט געֶשוויִגעֶן.

— אוי עֶס איִז פֿעֶרפֿאַלעֶן, אוי עֶס איִז פֿעֶרפֿאַלעֶן, מיִט'ן טײַוועֶל וועֶסט דו גאָר ניִשט מאַכעֶן.

די גויעֶ האָט ווידעֶר געֶשוויִגעֶן און געֶטהון איהר אַרבייט רויט־טויט וועֶרעֶנדיִג.

— און דאָס גויעֶס איִז איִן קאַרטשמעֶ געֶגאַנגעֶן אויף אַ נאַראַדעֶ... דעֶן מעֶן דאַרף איהם אַרויסגעֶבעֶן פֿון דאָרף.

— און אִיךְ וועֶל זײַ דעֶם יונג נִישט אַרויסגעֶבֿעֶן — און וואָס וועֶט זײַן — וועֶט זײַן — האָט דִי גויעֶ געֶזאָגט...

— אוי שפּאַר דִיךְ נִישט אײַן, אוי שפּאַר דִיךְ נִישט אײַן — וואָרום מִיט'ן טײַוועֶל וועֶסט דו גאָר נִישט מאַכֿעֶן.

— און אִיהר געֶהט און צוּבּרעֶכט העֶנד און פִּיס — האָט זִי געֶזאָגט — דעֶן אִיךְ וועֶל אײַךְ דאָ געֶבֿעֶן מִיט דִי לאָפּעֶטעֶ — האָט זִי אויפגעֶהויבֿעֶן דִי לאָפּעֶטעֶ אַז דִי שכנ'טעֶ אִיז אַרויס געֶלאָפֿעֶן, און דִי אַנטאָניעֶ האָט צוגעֶמאַכֿט דִי טהִיר נאָךְ אִיהר.

פּשאָ יוכאַ! — זִי האָט געֶטראַכט צו חאַפּעֶן דאָס טוךְ און לויפֿעֶן צום גלח, אָדעֶר נאָכֿ'ן מאַן. אָבֿעֶר זִי האָט זִיךְ דעֶרמאַהנט, אַז זִי לאָזט אִיבֿעֶר דאָס בּעֶשעֶפֿעֶנִיש אַליין, האָט זִי אָנגעֶגרײַט דעֶם רִידעֶל און געֶוואַרט אויף וועֶם.

דאָס גײַעֶס וואָס אִיז אִיבֿעֶרגעֶבֿלִיבֿעֶן אִין דאָרף, נִישט געֶוועֶן אויף דִי אַרבּײַט, נִישט אִין פֿעֶלד נִישט אִין וואַלד — האָבֿעֶן זִיךְ צוזאַמעֶנגעֶקלִיבֿעֶן אויפֿ'ן בּרִיקעֶל און האָבֿעֶן געֶרעֶדט, און האָבֿעֶן געֶראַדזשעֶט:

— און מעֶן דאַרף אַהִין געֶהן — דאָס בּעֶשעֶפֿעֶנִיש מִיט'ס געֶוואַלד אַרויסנעֶמעֶן און זײַ אַרויסגעֶבֿעֶן, זאָלעֶן זײַ געֶהן פֿון דאַנעֶן, זאָלעֶן זײַ געֶהן פֿון דאַנעֶן.

— אַ פֿײַעֶר וועֶט עֶר שִיקעֶן, אוי אַ פֿײַעֶר וועֶט עֶר שִיקעֶן.
און יעֶדעֶס מאָל זעֶנעֶן אײנִיגעֶ פֿון זײַ דורךְ אִיהר שטִיבֿעֶל אַדורךְ געֶגאַנגעֶן — געֶוואָלט חאַפּעֶן אַ בּלִיק וואו דאָס „בּעֶשעֶפֿעֶנִיש" געֶפִינט זִיךְ. זײַ האָבֿעֶן געֶזעֶהן דִי אַנטאָניעֶ מִיט צופּלאַמטעֶ אויגעֶן, צופּלאָשעֶטעֶ האָר און רויטעֶ צוקאָכטעֶ בּאַקעֶן האָט זִיךְ מִיט דעֶם רִידעֶל ווִי אַ טִיראַן פֿאַר אִיהר שטִיבֿעֶל געֶדרעֶהט, בּרײַט געֶוועֶן אַרויפצופאַלעֶן אויף דִי וואָס וועֶלעֶן קומעֶן אִיהר קִינד אַוועֶקנעֶמעֶן

אוּן מִיט דִי נעֶגעֶל ווִי אַ חיה אויף זײַ זִיךְ וואַרפעֶן, אִיהר אֵייגעֶנגעֶבוירעֶנעֶם מִיט דעֶם גאַנצעֶן לײַב אוּן לעֶבעֶן ראַטעֶווען — האָבעֶן זײַ מורא געֶהאַט, אָבגעֶלעֶגט דִי זאַךְ בִּיז פאַר־נאַכט, ווען דאָס גאַנצעֶ דאָרף פויעֶרִים ווֶעלעֶן פוּן פעֶלד אַהײַם קומעֶן, אוּן דִי זאַךְ זִיךְ אִיבעֶרלעֶגעֶן, וואָס זײַ האָבעֶן צוּ טהוּן.

דאָס בעֶשעֶפעֶנִיש האָט זִיךְ צווִישעֶן דִי צִירק־לײַט, אִין געֶזעֶלשאַפט פוּן דִי חיות אוּן מאַלפּעֶס געֶפִיהלט גוּט אוּן צוּפרִידעֶן. אָהנעֶ צוּ ווִיסעֶן האָט זִיךְ אִין דעֶם מעֶנשעֶן־חיה עֶרוועֶקט אַ אִינסטִינקט פוּן אַ צִירק־הוּנד צוּ עֶרגעֶטצעֶן אוּן צוּ עֶרפרעֶהעֶן דִי צוּשויעֶר מִיט זײַנעֶ הויות אוּן קרוּמעֶ בעֶוועֶגוּנגעֶן. אוּן וואָס העֶכעֶר עֶס האָט זִיךְ געֶהעֶרט דאָס געֶלעֶכטעֶר פוּן דִי דאָרפס־יוּנגלעֶךְ, וואָס האָבעֶן אִיהם נעֶכטעֶן געֶזעֶהן דוּרךְ דעֶם רײַף שפּרִינגעֶן אוּן וואָס צוּפרִיעדעֶנעֶר זײַ זעֶנעֶן געֶוועֶן — האָט זִיךְ עֶס געֶסטאַרעֶט וואָס מעֶהר צוּ עֶרגעֶטצעֶן דעֶם עולם.

אוּן קוים האָט עֶס דִי מוּטעֶר אִין הײַ־בוידעֶם אײַנגעֶשלאָסעֶן האָט עֶס זִיךְ געֶפִיהלט געֶפאַנגעֶן, אוּן געֶבעֶנקט אוּן געֶצויגעֶן נאָכ'ן וואַלד, נאָךְ דעֶם צִירק. עֶס האָט דאָס עֶסעֶן נִישט אִין מויל געֶנומעֶן, געֶוואָרפעֶן זִיךְ פוּן אֵיין ווִינקעֶל אִין צווײַטעֶן, בעֶהאַלטעֶן דאָס פנים אִין דִי פאָדלאָגעֶ אוּן געֶוואויעֶט, אוּן געֶוואויעֶט. אַ שכנה פוּן דִי נאָהנט האָט דאָס וואויעֶן געֶהעֶרט, האָט זִי געֶזאָגט: „דאָס ווײַנט, דאָס צִיהט דאָס זײַן נשמה צוּם שטן", אוּן זִי האָט דאָךְ רעֶכט געֶהאַט, עֶס האָט זִיךְ אַזוי לאַנג געֶוואָרפעֶן, אוּן געֶשמעֶקט אוּן אויסגעֶקוּקט בִּיז עֶס האָט דאָךְ אַלאָךְ געֶפוּנעֶן פוּן וואַנעֶן עֶס זאָל זִיךְ פוּן הײַ־בוידעֶם אַרויסקרִיגעֶן, אוּן ווען דִי מוּטעֶר האָט זִיךְ הִינטעֶן פאַר'ן הויז מִיט דעֶם רִידעֶל ווִי אַ ווִילדעֶם טהִיר אַרויף

און אַראָב געדרעהט, בעשיצענדיג איהם, האָט דאָס זיך דורך אַ בעהאַלטענעם לאָך, דורך אַ בעהאַלטענעם וועג, צווישען קשאַקעס און שטעכערס, אַז קיינער זאָל דאָס נישט זעהן, אין וואַלד, זיך צו די צירק-לייט געלאָזט...

ביי די צירק לייט איז היינט קיינער נישט געווען. די מוטערס האָבען זייערע קינדער נישט געלאָזט אין וואַלד אַריין, שרעקענדיג, אַז דאָס איז דער טייוועל מיט מכשפים, וועלכע זענען געקומען נאָך דעם „בעשעפעניש“ — זיי זענען שוין ברייט געווען אָבצופאָהרען אין דער נאָהנטסטע שטאָדט אַריין — נור זיי האָבען געוואָלט דאָס „בעשעפעניש“ מיטקויפען, וועלכעס וואָלט פאַר זיי אַ נוטע סחורה געווען. אין דאָרף אַריין האָבען זיי מורא געהאַט צו געהן מיט דעם פאָטער איבערצורעדען, כדי עס זאָל נישט קיין געדודער ווערען, זיי האָבען איהם אָבגעוואַרט אין וואַלד, וואו קיין מענש וועט נישט זיין.

און אַזוי ווי דער קאָמעדיאַנט מיט'ן רינגעלע אין אויער און מיט די בעמאָלטע הענד שטעהט פאַר די מאַלפּעלעך און וואַרפט זיי פלייש דורך די קראַטעס אַריין, דערהערט ער פון דער נאָהנט אַ בילען ווי פון אַ הונד, ער קוקט זיך אום — ערשט דאָס „בעשעפעניש“ ליגט פאַר איהם, און פיעשטשעט זיך צו איהם, און קוקט אויף איהם מיט אַזעלכע בעטענדע אויגען, ווי עס וואָלט רעדען געוואָלט, און מאַכט מיט די ליפען, און ברענגט פון זיך אַזעלכע וויינענדע בעטענדיגע קולות, אַז דער קאָמעדיאַנט האָט רחמנות געקריגען דערויף, און האָט עס ליעבליך מיט די האַנד אויפ'ן קאָפּ געגלעט, און דאָס „בעשעפעניש“ האָט זיך בעפרעהט, געלעקט איהם די האַנד, און געשפרונגען געגען איהם ווי אַ הינטעל.

אַז אַנטאָן האָט געֶדאַרפט פאַר נאַכט אַהײַם צו פאָהרעֶן פון וואַלד, האָט עֶר געֶוואָלט ווי אין דעֶר פריה דורך אַנ׳אַנדעֶרן וועֶג פאָהרעֶן, זיך נישט צו בעֶגעֶגעֶנעֶן מיט יעֶנעֶ לײַט. נור בײַם פאָהרעֶן האָט עֶר זיך געֶטראַכט, סײַ ווי סײַ וועֶט דעֶרפון גאָר נישט ווערעֶן — די ווערטעֶר האָט עֶר מעֶהר געֶזאָגט מיט׳ן מויל ווי מיט׳ן האַרץ, פאַר׳ן האַרץ האָט עֶר אַנ׳אַנדעֶרן תירוץ געֶהאַט אַז עֶר וועֶט נישט פאָהרעֶן דורך דעֶם וועֶג, עֶר וועֶט נור צופאָהרעֶן צום צלם, דעֶרנאָך וועֶט עֶר אויסדרעֶהעֶן צום געֶלעֶן וועֶג צו — און וועֶט דאָרט אַרום אַהײַם פאָהרעֶן, — דעֶן דורך דעֶם גאַנצעֶן טאָג האָט איהם דעֶר שׂטן דעֶרקוטשעֶט, האָט איהם פאָרגעֶשטעֶלט מאַטשיק׳ס באַרג־שטיק אין פעֶרשידעֶנעֶ צײַטעֶן פון יאָהר... עֶר האָט מורא געֶהאַט פאַר די פויעֶרים, אַז זײ זאָלעֶן נישט זעֶהן זײַנעֶ געֶדאַנקעֶן, עֶר האָט זיך דעֶרווײַטעֶרט פון זײ דעֶם גאַנצעֶן טאָג, און אַלץ געֶקלעֶהרט וועֶגעֶן דעֶם. אויף דעֶר נאַכט, האָט עֶר זיך געֶטראַכט, וועֶל איך אַהײַם פאָהרעֶן דורכ׳ן אַנדעֶרן וועֶג, זיך נישט צו בעֶגעֶגעֶנעֶן מיט זײ, נור קוים איז עֶר אָנגעֶקומעֶן צום צלם האָט עֶר ווי ווּסעֶנדיג אָבגעֶדרעֶהט אויף דעֶם זײַט וועֶג וואו די קאָמעֶדיאַנטעֶן זעֶנעֶן.

דעֶר וואַלד איז אין פאַר נאַכט שעֶהן שטיל געֶוועֶן, די סאָסנעֶס זעֶנעֶן געֶשטאַנעֶן יעֶדעֶ איינציגעֶ בעֶזונדעֶר, הויך געֶשפאַרט אין הימעֶל אַרײַן מיט זײעֶרעֶ קעֶפ און געֶשוויגעֶן. אַנטאָן האָט זײ נישט דעֶרקעֶנט; עֶס האָט איהם געֶדאַכט, אַז עֶר זעֶהט צום עֶרשטעֶן מאָל דעֶם וואַלד און עֶרקעֶנט נישט די סאָסנעֶס; פרעֶמדעֶ, נײַעֶ אָנגעֶקומעֶנעֶ זעֶנעֶן זײ, אַזוי שווײַגעֶן זײ... דאָס האַרץ האָט איהם געֶקלאַפט און עֶר האָט זיך געֶשראָקעֶן... עֶר האָט נישט געֶוואוסט פאַר וואָס עֶס שרעֶקט איהם, פאַר וואָס דאָס האַרץ קלאַפט איהם... דאַכט זיך, עֶר האָט יעֶצט איבעֶר דעֶם גאָר נישט געֶטראַכט, עֶר האָט איבעֶרהויפט וועֶגעֶן גאָר נישט געֶ-

קלעהרט . . ער האָט גאָר נישט געדענקט . . . עס איז איהם גאָר נישט איבערגעבליבען, נור שרעק . . .

פון דערווייטענס צווישען די בוימער האָט זיך געשפּיגעלט דער רויטער הימעל, איבערגעפלאָסען מיט בלאָע וואָלקענס, וועלכע האָבען דורך די בוימער פון וואַלד געמאַכט אַ איינדריק, ווי אַ ברייט ליכטיג וואַסער-פעלד פון אַ ים. אין וואַלד דאָ און דאָרט האָבען זיך העלע זון-פלעקען געוויזען, און די בוימער שטעהען און שווייגען . . . קוקען זיך צו אַלעס צו און שווייגען . . .

באַלד האָט ער פון דערווייטענס די פוהרען צווישען די בוימער דערזעהן. אַ שטיל גערויש פון דאָרט דערהערט, דער גוי האָט געציטערט און מיט שרעק ווי פאַר עפּעס אונהיימליכעס האָט ער דאָס פערדעל אָבגעשטעלט.

ער האָט געטראַכט, געוואוסט אַז ער דאַרף אומקעהרען, און אוועקפאָהרען, פלינק אוועקפאָהרען; דאָך האָט ער זיך נישט געקענט ריהרען פון אָרט, ווי אָנגעשלאָגען.

באַלד האָט ער געזעהן ווי מען דערנעהנט זיך צו איהם, דער דיקער מיט'ן גראָבען בויך, מיט די בראָנזעלעטע אויף די האַנד און די שפּיטצרוט אין די האַנד, זיין פּנים האָט ער נישט געזעהן, נור אַ פיער-קאַנטיג היטעל אויפ'ן קאָפּ, נאָך איהם איז נאָך ווער נאָכגעגאַנגען.

און ווי זיי האָבען זיך דערנעהנטערט צו איהם האָט זיך דער פויער געטראַכט: „שוין, אַז עס איז שוין לאַנג פערפאַלען, אַז ער איז אין די האַנד פון שטן, דער שטן האָט איהם אַרומגענומען אין זיין מאַכט, געפאַנגען איהם אין זיין נעסט און מוז טהון אַלץ וואָס ער וועט איהם הייסען.

און ווִי דִי קאָמעֶדיאַנטעֶן זעֶנעֶן נור צו אִיהם צוגעֶקומעֶן אײדעֶר זײ האָבעֶן נאָךְ אַ וואָרט געֶזאָגט, האָט דעֶר פויעֶר זִיךְ אָנגעֶרופעֶן:

— און אויף דרײַ מאָרגעֶס וועֶט אִיהר געֶבעֶן?

— מִיר וועֶלעֶן געֶבעֶן.

— טאָ אִיז גוט.

— גוט.

— פאָהרעֶן מִיר צו יעֶנקל'ן.

— פאָהרעֶן מִיר.

דִי קאָמעֶדיאַנטעֶן האָבעֶן זִיךְ אויף זײַן וואָגעֶן אַרויפגעֶזעֶצט און עֶר אִיז געֶפאָהרעֶן מִיט זײ צו יעֶנקל'ן.

דעֶר גוי האָט געֶוואוסט, אַז עֶר פאָהרט מִיט'ן טײַוועֶל, און עֶר האָט זִיךְ געֶוואונדעֶרט, זעֶהעֶנדִיג, אַז עֶס אִיז גאָר נִישט אַזוי שרעֶקלִיךְ ווִי עֶר האָט געֶמײנט.

און צו שרעֶקעֶן האָט עֶר זִיךְ אויפגעֶהעֶרט — דעֶן עֶס אִיז גאָר נִישט אַזוי שרעֶקלִיךְ געֶוועֶן ווִי אִיהם האָט זִיךְ פרִיהעֶר אויסגעֶדאַכט.

יעֶנק'ל דעֶר קאַרטשמאַרש האָט זײ אִין זײַן בעֶזונדעֶרעֶ שטוב אַרײַנגעֶלאָזט, בראָנפעֶן דעֶרלאַנגט, בִּיעֶר דעֶרלאַנגט. עֶר האָט נִישט געֶוואוסט וועֶגעֶן וואָס עֶס האַנדעֶלט זִיךְ — האָט עֶר זִיךְ אויךְ אָנגעֶהויבעֶן אַרײַנצומִישעֶן, האָט אָנגעֶהויבעֶן צו רִיהמעֶן דעֶם פויעֶר'ס פעֶלד, דאָס הײַזעֶל, דִי קִיה — געֶוואָלט זִיךְ אִין געֶשעֶפט אַרײַנקרִיגעֶן, געֶוואָהר געֶוואָרעֶן צום סוף וועֶגעֶן וואָס עֶס האַנדעֶלט

זיך — האט ער זיך אבגערוקט, מורא געהאט, און שטיל שווייגענדיג מיט א געלעכטערל אויף די ליפען האט ער מאנעקיניש דערלאנגט צום טיש דעם בראנפען, וואס זיי האבען פערלאנגט, געהיט זיך מיט אנ'איבריג ווארט און געמאכט זיך ווי ער ווייס גאר נישט וועגען וואס דא האנדעלט זיך. איבערהויפט, זיי אליין געלאזט און צו זייניגע, וועלכע זענען הינטער די טהיר געשטאנען, געזאגט:

— מיר ווייסען פון גאר נישט, נישט אונזער געשעפט... זיי ווילען בראנפען גיט מען זיי בראנפען, אנ'אפענע שענק — ווער עס וויל קומט אריין.

און די יורענע וואס איז הינטער די שענק געזעסען האט זיך די באקען געקניפט, די הענד געבראכען... אין דער שטיל געזאגט:

— אוי וועה מאמעלע קרוין, עס איז דאך גאר קיין אומה נישט — אנ'אייגען פלייש און בלוט, ווי קען מען דאס? און האט דאס מיידעלע געקושט אין קעפעלע, וואס איז ביי איהר געשטאנען, מיט גרויס רחמנות, צוטוליענדיג עס צו זיך — ווי זי וואלט מורא געהאט מען זאל עס פון איהר נישט אוועקנעמען. איהר גוט ארומגעוויקעלט דאס טיכעלע אויף איהר העלזעל, און צוגעקנעפעלט איהר דאס קאפטענדעל:

— ערקעלט דיך נישט, קינד.

דער פויער איז שפעטליך אהיים געקומען. אהיים געקומען, האט ער שוין געפונען די קאלאציע אויפ'ן טיש און די שקצים'לעך האבען געווארט אויף איהם. שווייגענדיג איז ער אין שטוב געקומען,

שווייַגענדיג האָט ער זיך צום טעלער געזעצט, ס'מאָל זיך ניִשט געצלמ'ט פאַר'ן עסען. דיִ גויע האָט איהם געוואָלט דערצעהלען וועגען דיִ נאַראַדע אין דאָרף איבער דעם „בעשעפעניש“ — נור זיִ האָט עס אָבגעלעגט אויפ'ן נאָכ'ן עסען. דער פויער איז בייז געווען. אין מיטען עסען האָט זיִ זיך דאָך ניִשט געקענט איינהאַלטען, און האָט אָנגעהויבען צו רעדען:

— אַ יאָשט שיִ, זיי האָבען זיך געראַדועט, געראַדועט, דעם שגץ אַרויסצוגעבען...

דער פויער האָט גאָר ניִשט געענטפערט, וואָרום דורכ'ן פענסטער האָבען זיך געהערט פוהרען אַדורכפאָהרען, אַ געלויף פון קינדער נאָך... און פון דער גאַס האָט זיך געהערט דורכ'ן אָפענעם פענסטער אַ קול רופען:

— בעהאַלטס דיִ קינדער, בעהאַלט'ס דיִ קינדער, דען דער טייוועל פאָהרט דורך.

אין הויז האָבען צוויי שבנ'טעס געשמועסט:

— געלויבט צו גאָט, פערלאָזט שוין אונזער געגענד.

דיִ גויע האָט שוין מעהר ניִשט גערעדט דערפון, מורא געהאַט אַז זיִ זאָל ניִשט ברענגען צו קיינע אונאַנגענעהמע סצענעס.

אָבגעגעסען, האָט דיִ גויע אַ טעלער גענומען, אין דער שטיל, ווי האַלב געגנב'ט, אַרויסגעגאַנגען, און אַרויף געטראָגען דעם בעשעפעניש אין „היי־בוידעם“...

באַלד האָט זיך געהערט פון דרויסען אַ שרעקליך האַרץ־געשריי, ווי מען וואָלט מיט דיִ פויסטען אין פענסטער געקלאַפט.

— אוי יעזו, יעזו, ראַטוי ראַטוי — איז זי אין שטוב אַרײַן, מיט אַ אומענשליך געשריי ווי מען וואָלט זי געשחטן — תלאָפּאַקאָ ניעמאַ...

זי האָט זיך אויף דער ערד געוואָרפען און געשלאָגען דעם קאָפּ אין די פּאָדלאָגע...

— ראַטעוועט, ראַטעוועט דעם יונג... ער איז נישט דאָ...

דער פּויער האָט זיך שווײַגענדיג פון טיש אויפגעהויבען, אַרויסגענומען דאָס געלד פון די הויזען־קעשענע און אויף דעם טיש געוואָרפען.

די גויע האָט זיך פון דער ערד אויפגעהאַפּט, צו מיט אַ בליק פון אַ וועלפין צום מאַן, מיט די הענד אויסגעשטרעקט, באַלד האָט זי געחאַפּט אַ טוך אויפ'ן קאָפּ, אַרויס אויף דער גאַס, און וואָס כח געהאַט געלאָזט זיך לויפען נאָך די פוהרען.

אויף אַלע שוועלען איבער די דאָרפס־גאַס, וואו די גויע איז מיט אַ געוואַלד אויפ'ן וועג געלאָפען, האָבען זיך קופּקעלעך פויערטעס און פויערים צוזאַמענגעקליבען, די גויע נאָכגעקוקט, געצלמ'ט זיך, און געזאָגט איינע צו די צווייטע:

— וואָס איז צום טײַוועל — דאָס איז צום טײַוועל; דו וועסט גאָר נישט מאַכען; געקומען נאָך ס'זײַניגע און גענומען זיך ס'זײַניגע...

די גויע איז געלאָפען וואָס כח געהאַט, שוין אַרויס אויפ'ן וועג, די נאַכט איז צוגעפאַלען, די נאַכט איז שוואַרץ געווען, און די ערד האָט זיך אין שוואַרצען געהילט... אַ קלײנער רעגען האָט געטריפט, און פון ביידע זייטען וועג די אַלטע טאָפּאָלען האָבען אויסגעזעהן ווי אָנגעלאָפענע שדים האָבען זיך אַהער געקליבען מיט אָבגעהאַקטע קעפּ און שטעהען אויפ'ן וועג. די ערד איז שוואַרץ

אַרום און אַרום — וויִ אַ ווילדער פערעקשנמער טרויעריגער פויגעל, בויגט דעם קאָפּ אין דיִ קניִען, און בעהאַלט זיך .. דיִ גויע האָט זיך געדאַכט אַז שדים און רוחות יאָגען איהר נאָך, יעדע טאָפּאָלע איז אַ אָנגעלאָפענער שד, יעדער שוואַרצער פלעק איז אַ פערשאָלטענער טייוועל.. , נשמות פערשאָלטענע... און דאָרט דיִ בוימער אין דיִ נאַכט מיט זייערע שוואַרצע צווייגען — אַ פערשאָלטענע משפחה, פערשטיינערט געוואָרען אין אַ בוים... געהען איהר נאָך... געהען איהר נאָך און בעטען איהר עפּעס... און דיִ גאַנצע שוואַרצע ערד אַרום און אַרום... וויִ אַ שוואַרצער פערשאָלטענער פויגעל, בויגט דעם קאָפּ אין זיך און קלאָגט... און קלאָגט... אַ פערשאָלטענע גרויסע נשמה... וואָס מוטשעט זיך און זוכט אַ רוה... און באַלד האָט זיך איהר געדאַכט אַז אַלעס אַרום איז אַ ים פון שדים, רוחות רעות, טייוואָלים, אַז אַלץ וואָס רינגעלט אונז אַרום טרינקט אין פערשאָלטענע נשמות, יעדער בוים, יעדער שוואַרצער פלעק, יעדער טראָפּען וואַסער, יעדעס שטיקעל טונקעלע גראָז, איז אַ פערשאָלטענע נשמה, וואָס איז פערוואַנדעלט געוואָרען דורך אַ געהיימען געשפּרעך אין אַ זאַך, און שטעהט און קלאָגט, און בעט זיך, עס וויל אויסגעלעזט ווערען... זיִ האָט מורא געהאַט מיט אַ פוס צו טרעטען אויף דער ערד, אַז זיִ זאָל ניִשט הינטער זיך אַ קוויטשען הערען... און דיִ טאָפּאָלען שטעהען וויִ אַלטע שדים און שטעקען אַזעלכע לאַנגע, לאַנגע צונגען אַרוים...

האָט זיִ פּאַר זיך אַ צלם געזעהן, שטעהט צווישען דיִ טייוואָלים — דער צלם, האָט זיך איהר געדאַכט, אַז דאָס איז דער איינציגער שטיקעל פלעק, אינזעל אין דעם ים פון שדים, — איז זיִ צו דערצו, אַרומגעכאַפּט מיט בּיידע הענד דעם צלם, דיִ האָר זיך אַרום דעם צלם אַרומגעוויקעלט, דאָס פּנים איינגעגראָבען, וויִ זיִ וואָלט זיך ראַטעווען געוואָלט פון דיִ נאָך־יאָגענדע שדים און האָט געבּרומט;

— יעזו! יעזו! יעזו!

און זי האָט געזעהן אַרום זיך די גאַנצע ערד, ווי עס וואָלט אַ ים פון שדים געוועזן, אַ פערשאָלטענע נשמה... יעדער פלעק—רוחות טײַוואָלים און איבער דעם אַלעם שטעהט אַ גרויסער צלם אין אויף דעם צלם הענגט אַ גרויסער, גרויסער כּריסטוס מיט ברייטע, לאַנגע, לאַנגע הענד, וועלכע ער פערשפּרייט איבער די גאַנצע ערד און שיצט זי פאַר די שדים... און שוואַרצע וועגען פאָהרען ווייט, ווייט אין אַ שוואַרצען ים אַרײַן, וואו עס איז דאָרט פול מיט שדים, מיט לצים און רוחות רעות... און איהר „בעשעפעניש" איז אויף די וועגען... און די וועגען פיהרען איהם טיעף, טיעף אין דעם שוואַרצען ים אַרײַן פון די שדים און טײַוואָלים... טיעף טיעף אַרײַן.

האָט זי צום צלם געברומט, ביי וועלכען זי איז געלעגען:

— יעזו, יעזו, ערבאַרעם דיך אויף איהם! ערבאַרעם דיך אויף איהם!...

* * *

62 ביכֿער אַ יאָהר

50 ביכֿער אייראָפּעאישע
12 ביכֿער אָריגינ. יודישע
בלויז **5** רובּל מיט
פֿיר פּאָרטאָ

פֿון אָנפֿאַנג יאַנואַר 1910 האָט דער פֿערלאַג
„פּראָגרעס" אָנגעפֿאַנגען אַרויס צוגעבען אַ
וואָכֿענטליכֿען זשורנאַל אונטער'ן נאָמען:

אייראָפּעאישע ליטעראַטור.

דער ליטעראַרישער טייל געפֿיהרט דורך
אבֿרהם רייזען.

די „**אייראָפּעאישע ליטעראַטור**" האָט זיך געשטעלט דעם ציעל צו זיין אַ פֿערמיטלערין צווישען מערב־אייראָפּאַ און דעם יודישען לעזער, איבערצוטראָגען אין דער יודישער ליטעראַטור דאָס בעסטע, שענסטע און ערהאַבענסטע, וואָס ס'האָט געשאַפֿען דער אייראָפּעאישער גייסט אין פֿערשיעדענע שפּראַכֿען. אין דער „**אייראָפּעאישער ליטעראַטור**" וועט דער לעזער געפֿינען ענטפֿער אויף פֿיעלע פֿראַגען, וואָס זענען נאָך פֿאָרלויפֿיג אין דער יודישער ליטעראַטור ניט בעריהרט געוואָרען.

איבערטראָגענדיג די בעסטע ווערק פֿון די רייכסטע ליטעראַטורען אין יודיש, וועט אונזער ליטעראַטור רייכער ווערען מיט נייע ווערטער, בילדער און נייע פֿאָרמען און דאַן וועט אונזער אייגענע שפּראַך און ליטעראַטור אומשטאַנד זיין צו געבען גייסטיגע שפּייז ניט נאָר די ברייטע מאַסען, נאָר אויך דעם יודישען אינטעליגענט, וועלכער איז ביז יעצט געצוואונגען געווען זוכען איהר גייסטיגע נאַהרונג אין פֿרעמדע שפּראַכֿען.

די „**אייראָפּעאישע ליטעראַטור**" וועט אויף אַזאַ'ן אופֿן צוציהען צו דער יודישער שפּראַך און ליטעראַטור דעם יודישען אינטעליגענט און דאָס וועט זיין איינע פֿון אונזערע גרעסטע געווינסען.

פֿאַר דעם ערשטען יאָהר **50 ביכֿער, יעדע וואָך אַ בוך**, איז געוועהלט געוואָרען די פֿאָלגענדע גרעסטע און בעליעבטסטע אייראָפּעאישע שריפֿטשטעלער, דיכֿטער און קריטיקער:

1) די סקאַנדינאַווישע ליטעראַטור:

קנוט האַמסון, סטרינדבערג, יאַקובסען, הערמאַן באַנג, לאַגערלעף און אַנדערע.

2) די דייטשישע ליטעראַטור:

היינע, בערנע, ערנסט געאָרגי, האָפֿמענסטאַל, היינריך און טאָמאַס מאַן און פֿיעלע אַנדערע.

3) די פֿראַנצויזישע ליטעראַטור:

באַלזאַק, פֿלאָבער, מאָפּאַסאַן, פּאָל בורזשע, קאַטול מענדעס, אַנאַטאָל פֿראַנס, א. מירבאָ, מ. פּרעוואָ, קאַמיל לעמאָניע און אַנד.

4) די ענגלישע ליטעראַטור:

טשאַרלז דיקענס, אָסקאַר ווײַלד, עדגאַר פּאָ, סינקלער, ר. קיפּלינג און אַנדערע.

5) די איטאליענישע ליטעראטור:

גאבריעל ד'אנונציא, אדאנעגרי ראקערסא, באקאטשיא, בראנקא און אנדערע.

6) געוועהלטע ערצעהלונגען פון די קלענערע ליטעראטען:

טשעכישער, סערבישער, באלגארישער, פינישער, רוטענישער און אנדערע.

אויך וועט אין דער **„איראפעאישער ליטעראטור“** געדרוקט ווערען געדיכטע פון די גרעסטע וועלט-דיכטער, ווי בייראן, שעלי, לאנגפעלא, היינע, געטהע, מיצקעוויץ, סלאוואצקי, פושקין, לערמאנטאוו און אנדערע.

אין דער **„איראפעאישער ליטעראטור“** וועלען פון צייט צו צייט קומען קריטישע ארטיקלען פון די וועלט-בעריהמטע קריטיקער, ווי בראנדעס, טען, רעסקין און אנדערע, אום דער לעזער זאל בעקומען א ריכטיגען בעגריף וועגען די אלע שריפטשטעלער, וואס וועלען ערשיינען אין יודיש.

די אלע ערצעהלונגען און ארטיקלען זענען געדרוקט אין יעדען העפט גאנצערהייט, מיט אויסנאהמע פון 2 ראמאנען, וועלכע געהען אין פארטזעצונגען.

איינער פון די ראמאנען איז דער בעוואוסטער און אינטערעסאנטער ראמאן, אונטער'ן נאמען **פרייליין מוטער**, פון דעם בעריהמטען דייטשען ראמאניסט ערנסט געארגי. דיזער ראמאן איז אין דייטשלאנד אין פערלויף פון א מאנאט ערשיענען אין 20 אויפלאגען ביז 100 טויזענד עקז.

אום צו מאכען אונזער זשורנאל איינעגארטיג און לעבהאפט, דרוקען מיר אין יעדען העפט א קליינע הומארעסקע פון די בעריהמטע הומאריסטען, ווי מ. טווען, זשאן פאאול, סאפיר, ראדא ראדא און אנדערע.

דער פערלאג ווענדעט אן אלע מעגליכקייטען, דאס די איבערזעצונגען זאלען געמאכט ווערען דורך די בעסטע יודישע איבערזעצער, און זאל ניט פערלירען דעם סטיל און ריטם, וואס אין אריגינאל.

רעכענענדיג זיך מיט דער ליעבע און אכטונג, וואס דאס יודישע פאלק פיהלט צו איהרע אייגענע שריפטשטעלער און דיכטער, גיט די **„איראפעאישע ליטעראטור“** איהרע אבאנענטען **אומזיסט** אלס פרעמיע: **12 ביכער אריגינעלע ווערק** פון פאלגענדע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער:

1) **י. ל. פרץ.** אלעגאריען.
2) **ל. שאפירא.** אויפ'ן ים.
3) **דער נסתר.** העכער פון דער ערד.
4) **דוד איינהארן.** שטילע געזאנגען.
5) **שרה רייזען.** שטריכען און בילדער.
6) **שלום אש.** ערד.
7) **פרץ הירשביין.** פאעזיע אין פראזע.
8) **אברהם רייזען.** ליעבע-ליעדער.
9) **י. מ. ווייסענבערג.** קאמפער (דראמע).

10) **יונה ראָזענפעלד**. נייע ערצעהלונגען.
11) **ח. נ. ביאַליק**. אָריגינעלע יודישע ליעדער
12) **אַלגין**. בילדער.

אַבאָנירענדיג די „**איראָפּעאישע ליטעראַטור**" **פאַר 5 רובל** וועט דער לעזער ענדע יאָהר בעזיצען **א ביבליאָטעק פון 50 ביכער**, וועלכע וועט ענטהאַלטען די בעסטע ווערק פון די איראָפּעאישע שריפטשטעלער און דיכטער; **12 ביכער פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער. צוזאַמען א ביבליאָטעק פון 62 ביכער.**

פּרייז פאַר יעדעם העפט פון די „**איראָפּעאישע ליטעראַטור**" 10 קאָפּ. פּרייז פאַר יעדעם העפט פון די „**יודישע שריפטשטעלער**" 20 און 25 קאָפּ.

אַבאָנעמענט-פּרייז פאַר די 50 ביכער „**איראָפּעאישע ליטעראַטור**" מיט דער פּרעמיע 12 ביכער „**יודישע שריפטשטעלער**" **5 רובל**. פאַר אויסלאַנד 6 רובל מיט 50 קאָפּ. פּאָרטאָ פריי.

די אַבאָנענטען אין ווארשא, וואָס נעהמען אָב אין רעדאַקציע, צאָהלען בלויז 4,50 רו"ב. די אַבאָנענטען קאָנען צאָהלען דעם פּרייז אין ראַטעס: ביים אַבאָנירען 1,50 ר', ביים 10-טען ביכעל 1,50 ר', ביים 20-טען ביכעל 1 ר' און ביים 30-טען ביכעל דעם לעצטען רובל. די אַבאָנענטען פון די „**איראָפּעאישע ליטעראַטור**" קאָנען בעקומען אויסער די 12 אומזיסטיגע פּרעמיעס אויך פאָלגענדע ביכער: 1) א נייער באַנד **דראַמאַטישע שריפטען** פון **י. ל. פּרץ**, רייך אילוסטרירט, פּרייז 1,25 פאַר 65 קאָפּ מיט פּאָרטא 90 קאָפּ. 2) **שריפטען** פון **אברהם רייזען**, ערשטע 2 בענדער געזאַמעלטע „ליעדער (נייע פערגרעסערטע אויפלאַגע) און „מענשען און וועלטען", פּרייז 2,50 פאַר 1 רובל, מיט פּאָרטא 1,50; 3) שריפטען פון אברהם רייזען דריטער נייער באַנד „**געשטאַלטען**". פּרייז 1,25 פאַר 65 קאָפּ. מיט פּאָרטא 90 קאָפּ. 4) **קונסט און לעבען**. 4 זאַמעל-ביכער רעדאַגירט דורך אברהם רייזען. פּרייז 80 קאָפּ. פאַר 40 קאָפּ. מיט פּאָרטא 65 קאָפּ. 5) 5 טייל **הויז-פריינד** אין 2 גרויסע בענדער פאַר 1 רובל, מיט פּאָרטא 1,50. פּאָרטא פאַר 2 פּרעמיעס 50 קאָפּ. פּאָרטא פאַר אַלע 5 פּרעמיעס בלויז 75 קאָפּ. אום צו געבען אויך די איינצעלנע קויפער פון דער „**איראָפּעאישער ליטעראַטור**" די מעגליכקייט בילינער צו בעקומען די פּרעמיעס, האָבען מיר געדרוקט אין יעדען נומער קופּאָנעס און די, וועלכע וועלען ברענגען 4 קופּאָנעס, אין ווארשא אין רעדאַקציע און צו די אַגענטען אין] אַנדערע שטעדט, וועט בעקומען די מאָנאַטליכע ביילאַגע אין ווארשא פאַר 10 קאָפּ. און אין דער פּראָווינץ פאַר 11 קאָפּ. און די, וועלכע וועלען צושטעלען 15 קופּאָנעס, קאָנען בעקומען די איבעריגע פּרעמיעס פאַר דעמזעלבען פּרייז ווי אַבאָנענטען. — מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען:

Книгоизд. „ПРОГРЕССЪ", Я. Лидскій, Варшава, Налевки 36

מ. ספעקטאר'ס ווערק.

	ק'	ר'
שריפטען מ. ספעקטאר		
ערשטער באנד	75	—
צווייטער באנד " "	75	—
הויז פריינד: פינף זאמעל-ביכער אין 2 גרויסע בענדער 1300 זייטען	—	2
העלדען פון דער צייט (דריי פארשוין).	20	—
אבגעשטופט א וועלט.	25	—

שלום אש'ס ווערק.

	ק'	ר'
סימבאלישע דראמען.	75	—
רעאלישע דראמען.	75	—
גאט פון נקמה.	35	—
אמנון ותמר.	25	—
משיח'ס צייטען.	35	—
מיט'ן שטראם.	20	—
שבתי צבי.	35	—
אין א שלעכטע צייט	30	
אום ווינטער	15	—
מאמענטען.	15	—
ווינדיגער.	15	—

י. ל. פרץ'ס ווערק:

	ק׳	ר׳
פרץ'ס שריפטען יובילעאום אויס־גאבע. 2 גרויסע בענדער.		
זעקסטע אויפלאגע	—	2
געבונדען אין 2 בענדער	70	2
פאלקסטימליכע געשיכטען.	25	1
געבונדען	60	1
די צייט.	25	1
געבונדען	60	1
פרץ'ס יו״ט בלעטלעך 2 בענדער.	—	1
אין פאליש אויף דער קייט (דראמאטישע פאעמא).	30	—
די גאלדענע קייט. דראמא.	30	—
דראמאטישע ווערק. 7 דראמען.	50	—
„יודיש" א זאמעל־בוך.	75	

„דראמאטישע שריפטען".

אריגינעלע ווערק

פון יודישע שריפטשטעלער.

	ק׳	ר׳
א. מ. ווייסענבערג: א שטעדטיל.	35	
• קנאה און תאוה.	30	
• ערצעהלונגען.	30	
• נאוועלען.	30	
יונה ראזענפעלד: שריפטען.	75	
• קאנקורענטען.	5	
ד. בערגעלסאהן: ארום וואקזאל.	35	
דוד פינסקי: ר' שלמה ערצעהלונג.	15	
• די יונגע ליעבע.	5	
• אלטינקע.	5	
אינ. בערנשטיין: שפריכווערטער	30	
ה. ד. נאמבערג: ערצעהלונגען.	50	
מענדעלע מוכר ספרים: אלטע מעשה	25	
• אין יענער צייט.	10	
[illegible]	19	

שלום־עליכם'ס ווערק.

	ק׳	ר׳
שלום עליכם'ס ווערק 4 בענדער	—	2
געבונדען אין 2 פראכט בענדער	50	2
די נייעסטע ווערק יובילעאום אויס=		
גאבע 1-טער באנד	—	1
2-טער באנד	—	1
3-טער באנד	—	1
געבונדען — נאך 35 קאפ׳ פער באנד.		
דער מבול	80	—
געבונדען	15	1
א מעשה אהן אן עק	25	—
שמואל שמעלקעס און זיין יובילעאום	10	—
פערשיעדענע 40 קליינע ביכלעך א 5—10 און 15 קאפ׳.		
אלע „בריעף פון מנחם מענדיל״.		1

אברהם רייזען'ס ווערק.

	ק׳	ר׳
שריפטען:		
I באנד געזאמעלטע לידער.	25	1
II באנד מענשען און וועלטען		
III „ . געשטאלטען	25	1
ערצעהלונגען און בילדער.	25	—
צייט לידער.	20	—
לידער פון לעבען.	50	—
דאס יודיש ווארט (זאמעלבוך).	75	—
20-טער יאהר־הונדערט.	50	—
יאהרבוך „פראגרעס״ (זאמעלבוך).	75	—
קונסט און לעבען (זאמעלבוך).	30	—
רעפעטיציע.	6	—
גוטע ברידער (איינאקטער)	5	—
דער פוילישער גלח.	5	—
פערשפעטיגט.	5	—
ציגיינערין.	5	—

Тип. Г. Пиментъ Варшава Ул. Сѣраковская № 4.

5) די איטאליענישע ליטעראטור:

גאבריעל ד'אנונציא, אדא נעגרי, ראקערסא, באקאטשיא, בראנקא און אנדערע.

6) געוועהלטע ערצעהלונגען פון די קלענערע ליטעראטען:

טשעכישער, סערבישער, באלגארישער, פינישער, רומענישער און אנדערע.

אויך וועט אין דער **„אייראפעאישער ליטעראטור"** געדרוקט ווערען געדיכטע פון די גרעסטע וועלט-דיכטער, ווי בייראן, שעלי, לאנגפעלא, היינע, געטהע, מיצקעוויץ, סלאוואצקי, פושקין, לערמאנטאוו און אנדערע.

אין דער **„אייראפעאישער ליטעראטור"** וועלען פון צייט צו צייט קומען קריטישע ארטיקלען פון די וועלט-בעריהמטע קריטיקער, ווי בראנדעס, טען, רעסקין און אנדערע, אום דער לעזער זאל בעקומען א ריכטיגען בעגריף וועגען די אלע שריפטשטעלער, וואס וועלען ערשיינען אין יודיש.

די אלע ערצעהלונגען און ארטיקלען זענען געדרוקט אין יעדען העפט גאנצערהייט. מיט אויסנאהמע פון 2 ראמאנען, וועלכע געהען אין פארטזעצונגען.

איינער פון די ראמאנען איז דער בעוואוסטער און אינטערעסאנטער ראמאן, אונטער'ן נאמען **פרייליין מוטער**, פון דעם בעריהמטען דייטשען ראמאניסט ערנסט גאארגי. דיזער ראמאן איז אין דייטשלאנד אין פערלויף פון א מאנאט ערשינען אין 20 אויפלאגען ביז 100 טויזענד עקז.

אום צו מאכען אונזער זשורנאל איינענארטיג און לעבהאפט, דרוקען מיר אין יעדען העפט א קליינע הומארעסקע פון די בעריהמטע הומאריסטען, ווי מ. טווען, זשאן פאאול, סאפיר, ראדא ראדא און אנדערע.

דער פערלאג ווענדעט אן אלע מעגליכקייטען, דאס די איבערזעצונגען זאלען געמאכט ווערען דורך די בעסטע יודישע איבערזעצער, און זאל ניט פערלירען דעם סטיל און ריטם, וואס אין אריגינאל.

רעכענענדיג זיך מיט דער ליעבע און אכטונג, וואס דאס יודישע פאלק פיהלט צו איהרע איינענע שריפטשטעלער און דיכטער, גיט די **„אייראפעאישע ליטעראטור"** איהרע אבאנענטען **אומזיסט** אלס פרעמיע: **12 ביכער אריגינעלע ווערק** פון פאלגענדע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער:

1) **י. ל. פרץ.** אלעגאריען.
2) **ל. שאפירא.** אויפ'ן ים.
3) **דער נסתר.** העכער פון דער ערד.
4) **דוד איינהארן.** שטילע געזאנגען.
5) **שרה רייזען.** שפריכען און בילדער.
6) **שלום אש.** ערד.
7) **פרץ הירשביין.** פאעזיע אין פראזע.
8) **אברהם רייזען.** ליעבע-ליעדער.
9) **י. מ. וויסענבערג.** קאפער (דרמע).

10) **יונה ראזענפעלד.** נייע ערצעהלונגען.
11) **ח. נ. ביאליק.** אריגינעלע יודישע לידער.
12) **אלנין.** בילדער.

אבאנירענדיג די **„אייראפעאישע ליטעראטור" פאר 5 רובל** קען דער לעזער ענדע יאהר בעזיצען **א ביבליאטעק פון 50 ביכער,** וועלכע וועט ענטהאלטען די בעסטע ווערק פון די אייראפעאישע שריפטשטעלער און דיכטער; **12 ביכער פון די גרעסטע יודישע שריפטשטעלער. צוזאמען א ביבליאטעק פון 62 ביכער.**

פרייז פאר יעדעס העפט פון די **„אייראפעאישע ליטעראטור"** 10 קאפ. פרייז פאר יעדעס העפט פון די **„יודישע שריפטשטעלער"** 20 און 25 קאפ.

אבאנעמענט-פרייז פאר די 50 ביכער **„אייראפעאישע ליטעראטור"** מיט דער פרעמיע 12 ביכער **„יודישע שריפטשטעלער" 5 רובל.** פאר אויסלאנד 6 רובל מיט 50 קאפ. פארטא פריי.

די אבאנענטען אין ווארשא, וואס נעהמען אב אין רעדאקציע, צאהלען בלויז 4,50 רו"ב. די אבאנענטען קענען צאהלען דעם פרייז אין ראטעס: בעם אבאנירען 1,60 ר', בעם 10-טען ביכעל 1,50 ר', בעם 20-טען ביכעל 1 ר' און בעם 30-טען ביכעל דעם לעצטען רובל. די אבאנענטען פון די **„אייראפעאישע ליטעראטור"** קענען בעקומען אויסער די 12 צוזעצליכע פרעמיעס אויך פאלגענדע ביכער: 1) א נייער באנד **דראמאטישע שריפטען** פון **י. ל. פרץ,** רייך אילוסטרירט, פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 2) **שריפטען** פון **אברהם רייזען,** ערשטע 2 בענדער געזאמעלטע „לידער" (נייע פערגרעסערטע אויפלאגע) און „מענשען און וועלטען", פרייז 2,50 פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,50; 3) שריפטען פון אברהם רייזען דריטער נייער באנד „געשטאלטען". פרייז 1,25 פאר 65 קאפ. מיט פארטא 90 קאפ. 4) **קונסט און לעבען,** 4 זאמעל-ביכער רעדאגירט דורך אברהם רייזען. פרייז 80 קאפ. פאר 40 קאפ. מיט פארטא 65 קאפ. 5) 5 טייל **הויז-פריינד** און 2 גרויסע בענדער פאר 1 רובל, מיט פארטא 1,60. פארטא פאר 2 פרעמיעס 50 קאפ. פארטא פאר אלע 5 פרעמיעס בלויז 75 קאפ. אום צו געבען אויך די איינצעלנע קויפער פון דער **„אייראפעאישער ליטעראטור"** די מעגליכקייט בילינער צו בעקומען די פרעמיעס, האבען מיר געדרוקט אין יעדען נומער קופאנס און די, וועלכע וועלען ברענגען 4 קופאנס, אין ווארשא אין רעדאקציע און צו די אגענטען אין אנדערע שטעדט, וועט בעקומען די מאנאטליכע ביילאגע אין ווארשא פאר 10 קאפ. און אין דער פראווינץ פאר 11 קאפ. און די, וועלכע וועלען צושטעלען 16 קופאנס, קענען בעקומען די אונזערע פרעמיעס פאר דעמזעלבען פרייז ווי אבאנענטען. — מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען:

Книгоизд „ПРОГРЕССЪ", Я. Лидскій, Варшава, Налевки 36